

Luceafărul

SALA DE
LECTURĂ

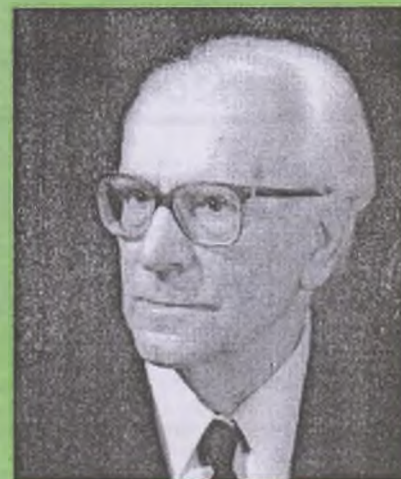
JTi

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. 29 (660)
Miercuri, 28 iulie, 2004

„Cu șarmul povestitorului înăscut și ironia boemă a unui perfect aristocrat al spiritului, cu franchețea sa cuceritoare subîntinsă de darul natural al unei vitalități rarissime, nici unul dintre cei care l-am cunoscut atunci pe Alexandru Ciorănescu nu ne-am gândit o clipă că savantul purta totuși pe umeri povara celor 80 de ani împliniți...”

(Ștefan Ion Ghilimescu)

alexandru ciorănescu

italo calvino

Știa însă ca fapta-n sine n-o să aibă nici un fel de urmări; îi părea rău, fiindcă o relație serioasă i-ar fi creat probleme prea mari pentru nivelul său de viață obișnuit. Perfecțiunea aventurii consta în a fi început și a se fi sfârșit în cursul unei singure nopți. Prin urmare, Enrico Finci era, în dimineața aceea, un om care a avut parte de tot ceea ce și-a dorit el mai mult pe lume. Casa doamnei se afla pe o colină.

pag. 4

cronica literară

O altfel de *ars amandi*

raluca dună

galaxia cărților

O estetică
a paroxismului

ana dobre

pag. 6

Creator și critic

Arthur Porumboiu

Eminentul critic și marele cărturar Șerban Cioculescu, exegetul lui Tudor Arghezi și I.L. Caragiale, scria, cu ani în urmă, într-o gazetă, că acel care practică *actul critic* nu-i creator, ci un fel de „procuror” care constată faptul și „pune sub acuzare”.

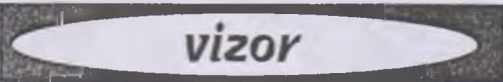
Bănuiesc că afirmația ilustrului critic pe mulți i-a dus la dezaprobare și chiar la etichetări de genul: „E bătrân, domnule, n-ai ce să-i mai ceri”. Asta, mai ales, din partea criticilor literari cu rădăcini proletcultiste, acei oameni, care neputând să devină scriitori (a se citi: creatori de spații originale, lipsindu-le puterea de

(singurul creator intangibil) cu propriile lor păreri, care, indiscutabil, pot fi... demontate și, nu de puține ori, supuse ridicolului prin lipsa de argumente care să reziste. Mai ales în cazul comentatorilor de ocazie, acei indivizi harnici, plătiți cu ziua și foiletonul.

Eu văd relația dintre *creator* și *critic*, fiind numai ca un *dialog continuu*, purtat la flacăra înaltă a ideilor și nu ca o ierarhizare bazată pe spirit de gașcă ori de... apartenență la o anume *promoție* literară. Și mai cred că, atât creatorul, cât și criticul pot conviețui pașnic, ambii făcând ca literatura să se îmbogățească, evident numai atunci când este vorba de literatură și nu de simple ambiții, care, oricât de mari ar fi, dacă nu există vocație autentică, ele vor rămâne în spațiul bunelor intenții. Și cineva ar putea spune: „Și ce propui? Să-i eliminăm pe critici sau să-i facem vasalii noștri, ai scriitorilor?” Nu! Să ne urmăm fiecare Destinul (creator sau critic), însă o colaborare armonioasă, bazată pe un înalt spirit moral, n-ar face decât bine literaturii, spațiu destul de generos pentru toți cei care merită calitatea de scriitor. Calitate omologată și de critic, el fiind, în acest caz, *catalizatorul vital*.

... Și totuși, nu pot încheia fără un citat care mi se pare la *obiect* și care ne-ar îndemna la reflecție. El este desprins din *Înțelepciunea Ascetului* și sună astfel: „Un critic literar de geniu nu poate naște un poet minuscul dacă acela nu s-a născut *poet*. Ideea cum că numai critica literară poate edifica în Poezie un *nume* e falsă pentru că acolo unde nu e (talent), nici Dumnezeu nu cere”.

Și aș adăuga faptul că acolo unde e talent cu adevărat, ar trebui *văzut* chiar și de „orbii din fund”. Spre binele ambelor „tabere”.

invenție și imaginația), s-au făcut critici, adică *judecători infailibili* (cred ei, însă pe mine această pretenție, guvernată de vanitate, mă amuză și chiar uneori îmi crează posibilitatea unui dispreț profund). Nimic rău în asta, fiindcă „fiecare este numai ceea ce este și nimic mai mult”. Pe de altă parte, sunt obligat să constat că marele critic Șerban Cioculescu s-a dovedit prea aspru și chiar nedrept. De ce? Pentru că o literatură fără critică literară (chiar dacă aceasta nu-i considerată *creație*) ar fi precum plantele fără apă.

În această „secetă” probabil că ar supraviețui foarte puține „plante”, iar atmosfera ar fi un *deșert*, ca după o explozie atomică. Rău e doar faptul că mulți critici literari vor să-l înlocuiască pe Dumnezeu

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:
Mariana Bunescu (tehnoredactor)
Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:
Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;
Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Lucașfăruș” este editată de Fundația Lucașfăruș, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:
Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93
e-mail: fundatia_luceafarus@yaho.com
Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL
Cont în valută: 472161601590
ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94
Abonamentele se pot face la toate sucursalele RODIPET și la oficiile poștale din țară.
Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Stelian Tăbăraș

Îi dorea gâtul...

Până la un punct, „Fonoteca de aur” este receptată drept o metaforă din categoria rău famată a altor realități „de aur”: epoca de pildă. Nimic mai fals! Un patrimoniu imens spritual mereu în adaos, conținând mărturii, voci, armonii dintr-o perioadă de peste o jumătate de secol. Și sperăm că acest *interval* se va mări întrucât, iată, au apărut mijloace de înregistrare aproape infailibile în fața scurgerii vremii care, vorba lui Miron Coșân, „toate le surupă”.

Însă, privind în urmă, prea ades sunt trecuți în rândul necunoscuților și nepomeniților cei cărora le datorăm această aureolă ce e menită să însoțească de acum generație după generație. Și prea ades auzim în finalul unor emisiuni „fo-

la Cristian Munteanu la Titel Constantin. De I Ion Stratulat la Georgeta Răboj. Și pomenirea lo aici poartă inevitabil pecetea memoriei imper fecte, iar succesiunea lor pe aceea a hazardului.

La mulți dintre aceștia m-am gândit plin de admirație ori recunoștință duminică 11 iulie când s-a difuzat din „fonoteca de aur” o com savuroasă a clasicului sârb B. Nușici, înregis. din deceniul al VI-lea al (vai!) secolului trecut. Plutea fără voia ascultătorilor admirația pentru profesionalismul realizatorilor, pentru exce lențele interpretării, ale partiturilor dramatice dar și întrebarea: „Mai trăiește cineva din distri buția aceasta?” O capodoperă, un bun prilej de închiderea a televizoarelor. Dar un eveniment *bar bar* (!!) a spart acele armonii: o întreprindere vio lentă a piesei, fără nici măcar un anunț de aver tizare, cu o gravă depășire a vigilenței și a celu de la pupitrul de sunet, ne anunță cu voce sugru mată că... autorul furtului celor o sută de miliarde lei a fost arestat”. S-a dat imediat cuvântul de autolaudă ministrului Sănișă (a nu se confund cu porecla lui Văcăroiu), care a adus elogi bravei noastre Poliții. Unor chestorii li s-a da imediat cuvântul. Credem că nici la (Doamne ferește!) o declarație de război nu s-ar fi procedat cu atâta violență față de o operă de artă. Gestul nu e mai puțin grav decât dacă ai în trerupe un spectacol de operă, un meci ori ai opr câteva trenuri internaționale... Să intri astfel? desfășurarea unui act artistic este ca și cum a găuri „Gânditorul de la Hamangia” ca să treci pe acolo un fir de telefon. Oricum ai tăia cu foarfecă un fragment dintr-un „car” de Grigorescu pentru a-ți pune și poza ta între „boi”. Într-o tabletă Bogza vorbește de „bicisnicii” unui sat ce au hotărât să dărâme un obelisc superb, rămas acolo nu se știe din ce epocă: „Îi dorea gâtul să se uite în sus la el”.

notecă de aur”, un singur nume, acela al „cărăto-rului” benzii de la fonotecă spre emisie. Ignorându-se complet cei ce au într-adevăr un merit în alcătuirea acestui tezaur. Dintre care unii nu mai lucrează în Radiodifuziune (mde, „dintele vremii”), alții sunt trecuți la categoria „oamenii cari au fost”. Să dăm câteva nume, desigur, doar cele păstrate în memoria proprie de fost lucrător (și) în Radiodifuziune: Petre Dincu, Cornelia Comănici, Dionisie Șincan, Constantin Săbă-reanu, Ion Petrache, Radu Felix, Jozetta Dan, Re-lia Fundeanu, Dana Roșu, Silvia Kerim, Ileana Corbea, Florin Constantin Pavlovici, Constantin Vișan, Lucia Negoită, Victor Frunză, Victoria Dimitriu, Dan Verona sau Ion Ioan Diaconu, precum și „monștrii sacri” de la teatrul radio-fonic, de la Toto Mihăilescu și Constantin Mo-ruzan, la Romeo Chelaru și Livio Belegante, de

SAECULUM

revistă de cultură, literatură și artă

11. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
Eugen Ionesco: „Să nu uităm...”
B. N. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
A. S. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
B. N. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
C. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
D. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
E. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
F. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
G. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
H. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
I. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
J. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
K. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
L. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
M. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
N. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
O. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
P. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
Q. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
R. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
S. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
T. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
U. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
V. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
W. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
X. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
Y. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești
Z. Păcătoșii s-au născut să se rădăiești

Un interviu emoționant oferă Irina Mavrodin în ultimul număr al revistei fotografiate aici: „Pentru mine fericirea și pacea interioară sunt unul și același lucru”

la limită

Unul dintre autorii **Istoriei Auguste** spune, în chiar corpul operei, că realizarea lor, ca literatură și istoric, nu este nici pe departe la nivelul scrierilor lui Herodot sau Tucide și aceasta pentru motivul simplu - recunoscut direct, fără nici un subterfugiu - că marii autori de altădată, inițiatorii studiului istoriei, fuseseră oameni liberi, aparținând unei comunități democratice, în timp ce ei trăiau într-o monarhie autocrată, într-o tiranie, condiție cu totul nepotrivită pentru adevărata afirmare a genului. Paradoxal este însă faptul că, deși recunoscut acest lucru, **Istoria Augusta** este plină de laude la adresa stăpânilor Romei și ai lumii, a unei lungi serii de împărați și chiar de glorificarea acestora. Criticile nu lipsesc - nici ele - însă modul în care se distribuie nu este atât relevant cu privire la personalitățile analizate. cât sugestiv pentru politica vremurilor în care

caius traian dragomir

Istoria Augusta sau despre existența a două tipuri de personaje în istorie și literatură

scriau autorii celebrei cărți. Interesant este faptul că istoricul - atât de apt și de înclinat înspre critică și autocritică - nu reușește să conștientizeze un aspect al problemei, sau refuză, sau nu îndrăznește să o facă, și anume nu sesizează că materialul uman la care se referea însemna imens de puțin în comparație cu acela care oferise subiectul descrierilor și analizelor din **Istoriile** lui Herodot sau din **Războiul peloponeziac** de Tucide. Opreșorul și oprimatul, cel supus cenzurii și cenzurii suferă o degradare care poate părea simultană, fără ca, de fapt, să fie. Cel ce trăiește primul coruperea, alterarea interioară este opreșorul - marea personalitate, autentică, nu se coboară până la a-i degrada, oprima, anihila pe ceilalți, până la a se compromite pe sine, încercând să își compromită semenii, adesea chiar și reușind să o facă.

Privind la personajele, realizate fie după natură, fie prin utilizarea altor surse istorice, din operele aici menționate, ajungi cu ușurință la concluzia că ele se impart în două categorii care, neîndoielnic, despart valoric operele, dacă nu în sens estetic măcar în acela al unui anumit simbolism etic sau, mai curând, al propunerii de modele existențiale. Personajele întregii istorii și literaturi a lumii se văd clar a fi puternice sau slabe, tari sau gracile, solide sau fragile. Condiția politico-istorică a vremurilor în care se nasc operele sau specificul personalității, ori tradițiile unei culturi pot influența nașterea sau prevalența unui anumit caracter al personajelor scrierilor aparținând unor civilizații, unor societăți, culturi. Aparentele adeseori, după cum se spune, înșală - nu totdeauna individualitățile din lumea reală sau proprii imaginarului, care par puternice sunt astfel într-adevăr. De bună seamă, sistematica personajelor, personalităților, caracte-

relor - vieții, literaturii, artelor plastice - poate adopta succesiv nenumărate criterii de clasificare; acestea ar putea varia, eventual, la infinit și totuși distincția dintre puternic și slab rămâne decisivă. Aș aminti încă odată cuvântul, referitor la Iisus, al Evanghelistului Matei: "vorbea ca unul care are putere, nu cum vorbesc fariseii și cărturarii".

Personajele poemelor homerice sunt nemăsurat de tari - indiferent dacă ele câștigă sau pierd, dacăucid sau sunt uciși, dacă dezvoltă un comportament moral sau neglijează fie și etica elementară, pretinsă omului de zei. Același lucru se poate spune despre eroii care populează tragediile perioadei clasice, dar și cele ale comediilor unui Aristofan. Există o forță care transcende până și prostia. **Lumea Divinei comedii** nu este, sub raportul perspectivei asupra omului și în sensul în care utilizez aici respectivul concept, o lume a puterii. Am revenit de multe ori asupra ideii inexistenței, în imanență, a puterii - mă refer acum la putere ca dimensiune a imaginii,

imaginea nefiind altceva decât o propunere pe care imanența o face transcendenței, o propunere fie reușită, fie ratată.

Personajele lui Balzac aparțin puterii, pe când acelea ale lui Stendhal sau Zola nu pot fi, în nici un caz, descrise drept tari. Se poate, neîndoielnic, vedea că într-o asemenea diferențiere nu intră în joc judecăți estetice, valorizări sau devalorizări în planul talentului sau geniului autorului ori subiectului uman; este în joc o problemă de ordinul împlinirii existențiale sau structurii interioare care trece în imagine. Comparativ, calitatea poate fi afectată uneori de existența personajului slab, de invazia unor asemenea subiecți umani într-o operă - altelei aceasta se poate salva tocmai împotriva relevării și exersării puterii. Moravia, Faulkner sau Hemingway au fost foarte mari scriitori, dar orizontul lor uman nu a fost cu nici un chip unul al puterii, chiar dacă au vrut, câteodată, să îl facă să pară așa. Personajele puternice se regăsesc în operele lui Camus și Sartre. Ar fi enorm de scris despre cele două tipuri de personalități sau de personaje. În lumea istoriei secolului trecut, cum trebuie socotit Mahatma Gandhi? În ce se relevă puterea unei personalități? Sigur este că ea se recunoaște așa cum se recunoaște normalitatea sau psihoza, frumosul sau urâtul - pur și simplu fizic; în această privință au scris un Minkowsky sau un Borges.

Pe de altă parte însă, reducerea unei culturi la o singură formulă a personajului și a operei - sub orice serie de măști se ascunde această formulă, sau cum este ea contestată, să zicem în textualism, ca simplu exemplu - o desființează pe prima, o expediază în nulitatea pură. Literatura română a cultivat personajul puternic în operele lui Eminescu, Rebreanu, G. Călinescu, sau Petru Dumitriu (în partea bună a scrierilor sale). Cred că vom avea mult de regretat, în anii care vin, dacă literatura română va continua să uite că omul poate oferi lumii puterea, cel puțin ca imagine și aspirație la transcendență, știută ori neștiută, cunoscută ori necunoscută sieși ca atare.

acolade

Aria zădărniceii

marius tupan

Interesat să obțin colaborarea unui important scriitor contemporan, fiindcă sunt încântat să-l

am în paginile revistei, prietenul meu are unele momente de ezitare, după care înlătură orice protocol și dă la iveală obsesii de care nu-l credeam în stare. Cu un glas aproape sugrumat și o tonalitate sacadată, îmi vorbește de inutilitatea creatorului într-o epocă dezmembrată, confuză, în care goana după bani, interesele meschine și aventurile politicianiste ocupă scena. Nici societatea civilă, nici guvernul, nici vreo altă instituție nu mai sunt interesate de oglinzile puse de autor în fața structurilor mafioate, găștilor și bisericuțelor ce acționează în domeniul cultural. Chiar și ierarhiile, prezente în unele gazete, sunt controlate, iar premiile se oferă după criterii oculte, greu de bănuț de colegul meu de breaslă. Mi-a invocat apoi puținătatea tirajelor, prețurile ridicate ale cărților, absența lecturii, după opinia sa maladia cea mai gravă a unei nații. Descurajate de toate acestea, întârzie să-și mai exercite nobila misiune, astfel că refuzul lui elegant de a publica trebuie înțeles ca atare.

În prima instanță, am fost tentat să-i dau dreptate. Ascultat cu admirat cândva, creatorul - mai ales cel care dezbătea probleme grave, cardinale - e aruncat într-un con de umbră, marginalizat, ironizat, iar în locul lui (căci trebuie să fie satisfăcute și statistice!) e tolerat gimbușlucarul, cel care-i înțeles fără eforturi, la nivelul epidemic, o binefacere pentru comunitățile în curs de primitivizare. Unii autori, cu o oarecare notorietate ieri, au cedat gustului îndoelnic și, slavă Domnului, nu le merge rău. Sunt mediatizați, bine plățiți, vedete nocturne, pariuri diurne, causeuri pentru orice conversație. Au fost botezați analiști, plasați și tasați în aceeași barcă cu ștefanșeorghidistii, cu profesorii de sport și inginerășii agresivi. Dorește prietenul meu să intre în compania acestora? Cred că nu, de vreme ce n-a făcut nici un gest pentru a-i acompania. Sunt convins că lui îi repugnă astfel de specimene și le ocolește cu grație, știind, chiar dacă-i dezamăgit acum de poziția sa în societate, că menirea lui e alta. Profesoara noastră de lingvistică, Maria Manoliu, ne atrăgea atenția că, dacă te specializezi pentru un domeniu pe care, inițial nu l-ai îndrăgit, începe să-ți placă în timp. Creația literară este cea mai aleasă îndeletnicire din lume, mărturisirea Gabriel García Márquez în memoriile sale. Astfel, ea trebuia respectată, nu trădată, de vreme ce ai avut o asemenea șansă să te remarci în spațiul ei. Chiar e o performanță să glăsuiești în preajma Becalilor și Dragomirilor, aducători de rating, dar și de agramatisme? E de laudă să stai în vecinătatea bardului de Trapezunda sau a damfurilor lui Găunesco? Cine-i înțelept rămâne cât mai departe de ei și de alții, asemănători, care întunecă ecranele televiziunilor. Într-o zarvă asurzitoare, se aud doar cei care tac.

O altfel de *ars amandi*

raluca dună

Ințelegerea drept în inimă (Editura Paralela 45, 2004) a Adelei Greceanu este o carte aparte, atât în creația tinerei poete (prozele publicate recent în „România literară“ dovedesc deschiderea ei către o cu totul altă zonă), cât și în contextul literaturii care se scrie acum la noi - mă refer la ceea ce scriu tinerii poeți și prozatori. Dacă majoritatea tinerilor caută să câștige un public cât mai larg, prin mijloace diverse - de la subiecte insolite la subiecte prozaice, de la sexualitate la umorul absurd, de la vulgaritate la sinceritate dezabuzată, totul oferindu-se, ca excitant, cititorului -, cartea Adelei Greceanu se împotrivesc cu un oarecare elitism „modernist“ curentului actual: este jurnalul (și orientat exclusiv către „autor“) unei experiențe interioare - la prima vedere de natură erotică, dar, fundamental, una spirituală, și încă într-un mod alchimic - un jurnal scris cu patetism feminin asumat, de o naturalețe și simplitate aproape ostentativă, care sfârșește adesea în aforism. Recunoaștem că volumul de proză poetică va constitui o probă dificilă pentru cititorul de azi; e necesară o anumită deschidere, o disponibilitate afectivă și spirituală, poate chiar o anumită stare de grație.

cronica literară

Cartea Adelei Greceanu poate fi privită din multiple puncte de vedere: o carte-experiment, un jurnal poetic alcătuit din fragmente disparate și diferite, chiar și stilistic, o autobiografie spirituală, o carte oarecum ezoterică (în sens suprarealist-naumian), a unei coborâri-urcări în sine, o **Cântare a Cântărilor** inițiativă în misterul și labirintul propriei „nunți“. Este, firește, dificil să scrii despre o asemenea carte fără să atingi (maculezi) inefabilul gândirii poetice din care s-a întrupat, o gândire care aspiră la comunicarea pleneră, nedeformată de filtrul conștiinței. Ca *forma mentis*, acest tip de gândire aparține suprarealismului, modelul poetic și spiritual cel mai apropiat fiind acela al lui Gellu Naum (ne-am putea gândi la **Calea Șarpei**), dar modalitățile concrete de exprimare ale poetei nu pot fi incluse în nici o paradigmă sau explicate printr-o filieră anume. Imaginile, stilul, tipul de discurs nu sunt nici integral suprarealiste, nici analist-psihologizante, nici ermetice, nici textualiste etc. Există o anumită feminitate a scriiturii, dar de un tip cu totul aparte, ne-exhibată, interogatoare - țelul acestei feminități este lepădarea de „maleficul feminin“ și realizarea androgenului. E o feminitate foarte diferită de cea a tinerelor „furioase“ ale generației 2000 (Elena Vlădăreanu, Ruxandra Novac), descendente ale întunecatei Angela Marinescu, dar care nu are nimic de-a face cu cealaltă tradiție (șaițecist-șaptețecistă) a blândeii candori feminine. Ceea ce are în

comun cu poetele generației 2000 - și unul dintre elementele definitorii ale poeziei post-nouăzeciste - este voința de autenticitate, numai că autenticitatea scriiturii ei se plasează la un nivel mai profund, și în orice caz nu la nivelul biografismului psihologic-sexual. Ceea ce o interesează pe Adela Greceanu este înțelegerea „drept în inimă“ a propriei biografii spirituale, a mișcărilor și încremenirilor dinăuntrul ei - coborârea în sine, iar nu exhibarea interiorității feminine. Narcisismul ei se justifică într-un mod aproape mistic: căutarea de sine este căutarea jumătății alchimice dinăuntru și pregătirea androgenului. Acest misticism se salvează stilistic prin discreția lui: Adela Greceanu nu pozează în înțeleaptă sau îndrăgostită, ea își urmează „coincidențele“ și exprimă doar firescul stărilor ei epifanice. Unele sunt redatate foarte simplu, în fraze eliptice, prin definiții metaforice care se folosesc de elemente și imagini primordiale precum lumina, apa, piatra, pâinea, casa, cercul, grădina, umplerea, creșterea: „Împreună suntem o pâine.“, „Te las să intri și să ieși întreg din casa mea.“, „Când mă gândesc la tine, mă umplu de miere.“, „A crescut în fața mea o burtă de lumină.“ etc. În alte paragrafe discursul poetic e diferit din punctul de vedere al „registrelor“ metaforic - un metaforism mai elaborat sau mai intelectual, în sensul ermetizării semnificației sau în sens pur stilistic: „Mă umplu de parfum auriu gros. Lumină cleioasă mi se scurge pe la colțurile gurii. Lumina mă lucrează, mă țese în mii de fire subțiri. (...)“. După pasaje intens poetice sau după relatarea unor vise-viziuni, intervine uneori o voce de fetiță, alteori o voce de îndrăgostită, spunând mici banalități din viața ei cotidiană, investite însă cu acea semnificație pe care inocența o acordă, alteori naratoarea se adresează sieși cu naturalețe adolescentină („O să fie bine. O să fie bine. O să fie bine. Eu sunt iubita lui.“) sau se ia peste picior cu autoironia omului matur ori cu tușe de umor absurd („... Mă simt nepuțințioasă. Vreau castraveți.“). Scriitura este diversă, predomină însă „stilul“ diaristic, dar confesiunea este nepremeditată, evanescentă, fluidă în ciuda structurii brisate; uneori sunt intercalate, între ghilimele, chiar replicile celor două „personaje“, cel feminin, respectiv cel masculin: «„Mângâierile tale îmi vor rămâne pe craniu și după ce voi muri.“ „Creierul tău îmi mănâncă din palmă.“». Paragrafele mai scurte au în general un caracter aforistic - particularitate stilistică a întregii cărți, amintind pe alocuri de **Manual de gânduri care liniștesc / Manual de gânduri care neliniștesc**, de Iustin Panța. Alteori, în interiorul unor paragrafe mai lungi ori aparent discursive, de „proză“ (mai puțin poetică în aparență), apar fraze scurte, tăiate abrupt, foarte simple și în același timp concentrate ca substanță metaforică:

„Una dintre imaginile lui preferate este aceea a unui pahar care i-a scăpat din mână și care a plutit prin aer în urma unei ploii strălucitoare. În timp ce mă gândeam la asta, am spart paharul pe care îl spălam.

În abajurul veiozei este o gaură cât o împunsătură de ac. Pe acolo trece un soare.

„Ești sora mea. Ne întâlnim pentru că împreună râdem mult.“

Adesea discuțiile dintre femei au iz de moarte. Ca machiajul. Asta îi sperie și îi atrage deopotrivă pe bărbați.

Marea mea miroase a scorțișoară. Verde în jur. Cu ciorapi negri de mătase și tocure. Și cineva-ul meu blond și cald în admirație.

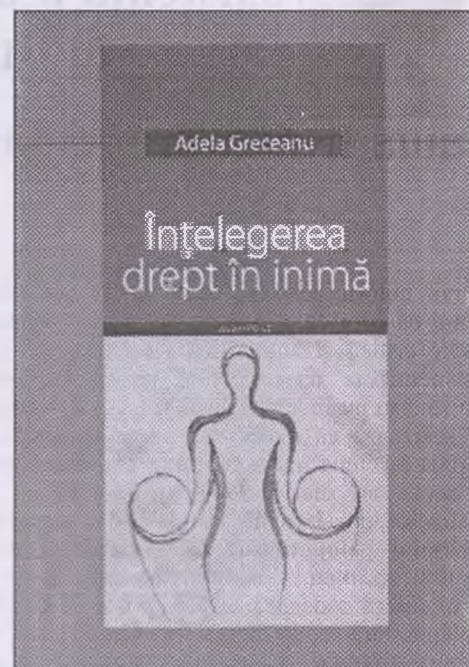
Îmi voi îmblânzi polul morții pentru tine.

În Frumoasa Cetate casele sunt perfect lipite unele de altele. Între ele nu pătrunde timp. Este spațiu dens. Încărcat cu dimensiuni.

Printre zăpezi neatins vine spre mine un lan de grâu copt, lat cât un spate de om.

Încep să stau tot mai mult într-un spațiu în care nu mai e nevoie de memorie.

Între cuvintele acestui text e încă un scris, mai bine știutor, care îmbibă pagina cum îmbibă uleiul țesătura. O taină lichidă. Scrisul ăsta, ca vitraliile, se vede când trece lumina.“

Temele, motivele, cuvintele sau frazele-cheie ale acestei cărți se repetă, cu anumite variații, în contexte (inclusiv stilistice) diferite, ca într-o partitură muzicală care conține toate „registrele“ sufletului - de la fericire la singurătate, de la liniște la frică. Autoarea reușește să prindă toate nuanțele unor transformări subtile, într-o „ars amandi“ inițiativă personală, în care, de fapt, jurnalul „biografic“ feminin se poate amesteca și confunda cu biografia imaginară sau exclusiv simbolică.

Adela Greceanu descoperă, în acest al treilea volum al său, puțința unei înțelegeri de sine - deci și a poeziei - care vine din centrul ființei, misterioasă și clară: „Înțelegerea drept în inimă“. O înțelegere epifanică, totală, care se vorbește și ne vorbește într-o limbă ca o „muzică“, o limbă fluidică, de-temporalizată, o limbă care crește și descrește ritmic, în cercuri. Este, într-adevăr, o „limbă“ (poetică) pe care ori o ascultăm deplin, fiind în consonanță (afectivă și spirituală) cu ea, ori o respingem total, cu un zâmbet ironic.

„Istoriile“ Vladei și alte povestiri

bogdan-alexandru
stănescu

„Citesc în W. Faulkner ceva care trăiește printre rafturi prăfuite cu certitudini ordonate și de mult divorțate de realitate, secătându-se liniștite, ca și cum un suflu din aerul acesta care vede cum se îndeplinesc realitățile... și mi se pare și mie acumă că exact așa stau lucrurile: toate teoriile mele despre eros preluate din cărți sau auzite de la oameni sunt divorțate de realitate - sau avortate de ea, pentru că inițial realitatea le-a dat naștere și pe urmă s-a debarasat de ele ca de-o haină prea strâmtă care-i stingherește mișcărilor.“

Cam toți cei ce-au scris despre cartea Ioanei Baetica - așadar cei ce-au trecut cu bine de proba „pragului“ inițial - au avertizat asupra pericolului ca cititorul să se potic-

nească în paginile incipitusului - **Fișă de înregistrare...** Ba chiar, cronică lui Dan C. Mihailescu s-a intitulat **Proba panspermiei...**

Este, cred eu, vorba de un primă probă pusă în calea cititorului, urmată apoi de alta, la fel de coercitivă (sau, paradoxal, de eliberatoare). Dacă pudibonderia va face pe cei mai mulți să renunțe la lectură (la fel cum snobismul „liberalismului“ va face pe la fel de mulți să se afișeze cu această carte), cred că revelația „relaxantă“ a delicatetei de-a dreptul manieriste cu care Ioana Baetica își continuă cartea este la fel de înșelătoare pentru cititorul ajuns aici cu bine.

„Când ne iubeam noi mult de tot - adică pe vremea când mă iubea și el -, îmi plăcea uneori după ce făceam dragoste să-i împletesc în trei părul pubian sau să i-l desfac în suvițe pe care să le lipesc cu salivă și spermă ca un fel de fixativ. Îi făceam nemaipomenite coafuri cu bucle și cărare pe mijloc, pe care le susțineam cu inelele mele de inox sau le

lăsam să cadă liber de-a lungul penisului zvelt, deși obosit. Cred că e una dintre meseriile cărora i-aș dedica întreaga viață - să fiu coafeza lui pubiană! Să-mi scot brățara de pe mână și să i-o strecor pe sub testicule, ca o diademă ce-i înconjoară zona pelviană. Ce chip fascinant are acolo jos!“

Adevărata probă pe care o are de trecut cititorul nu este legată de un eventual șoc produs de „imagine“, ci de retorica excesului, pe care naratoarea o construiește. Șochează răceala tonului - în contrapunct cu adorația de vastală arătată obiectului - șochează abundența actelor divinatorii închinată de naratoare Bărbatului, transformarea trupului masculin în hartă a paradisiului. Dar, *come again*, ați putea să vă opriți la primul termen care vă pare vulgar...

„Dar într-o zi a uitat să mai ia cu el prezervativul folosit și l-a lăsat pe claviatura pianului. Mă temeam teribil să nu-și aducă aminte de el în ultima clipă și am răsuflat ușurată când i-am auzit pașii pe scara blocului coborând grăbit spre realitate. Am tras cu o seringă sperma din cauciuc și mi-am eliberat-o în vagin. Am simțit o fierbințeală străbătându-mi trupul în sus, ca atunci când iei o gură de alcool tare, dar în traseu invers. Mi-a ars răunchii, însă eram fericită. Voiam cu tot dinadinsul să exist. În noaptea aceea, mi-am introdus un tampon de vată în sex, ca să evit să se scurgă sperma, și am dormit, cu zona lombară ridicată pe o pernă.

Și, încet, încet, în clipa aceea, am început să mă nasc. Peste nouă luni, pe doi ianuarie 1980, am ieșit la lumină.

Mă cheamă Vlada. Tata n-a mai urcat niciodată scările înapoi.“

Aici se termină proba, restul e literatură.

Și când e vorba despre literatură, Ioana Baetica știe ce face - dispare provocarea „evidentă“, se intră într-un teritoriu al sensibilității, al unei senzualități chinuite, o senzualitate a unei perpetue ultime sute de metri. Poate că acel tabel al diferențelor dintre sexualitate și senzualitate pe care-l întocmește Vlada s-ar potrivi foarte bine pentru a „clasifica“ (mai curând pentru a așeza între niște limite diafane) scriitura Ioanei:

„- sexualitatea e puternică și de aceea greu de controlat; senzualitatea e mai subtilă, mai puțin puternică și de aceea controlabilă;

- sexualitatea are nevoie să ia; senzualitatea are nevoie să dea;

- sexualitatea cere acțiune; senzualitatea cere contemplație;

- sexualitatea îl necesită pe «celălalt»; senzualitatea e o stare de introspecție și de aceea își este autosuficientă;

- sexualitatea e previzibilă; senzualitatea e întotdeauna imprevizibilă;

- sexualitatea se folosește de frumusețe ca să se împlinească pe sine; senzualitatea se folosește de sine ca să împlinească frumusețea;

- sexualitatea e înăscută; senzualitatea se educă“ etc., etc.

Scriitura Ioanei Baetica este, într-adevăr, o scriitură educată, produsul unei filtrări lucide, dar cu atât mai senzuală, a unui livresc bine ținut în frâu (nu și atunci când se rescrie povestea monstrului Colombe, sau când un Rolls Royce se comportă tot ca o anumită mașină din nuvelele lui Calvino), adesea chiar condamnat (de fapt, dacă tot am vorbit de „proba panspermiei“, ar trebui observat că aceasta debutează printr-un incipitus pur livresc: „Citesc în W. Faulkner...“). Livrescul decelat, livrescul înghițit de masa textuală trebuie extras cu minuție de către cel ce citește, altfel acesta nu va remarca „fondul ideologic“ al acestor proze. Este, dacă vreți, jurnalul „emancipării“ unei tinere femei, eliberarea ei de „tirania“ senzuală a Bărbatului (a cărui principală trăsătură este chiar libertatea fundamentală), transformarea ei finală într-un... Don Juan.

Sunt pasaje care deranjează chiar în micul roman al Vladei, cum ar fi unele dintre scrisorile ei (în special cea „Scrisoare a Vladei către Europa“ cât și continuarea), considerațiile asupra românilor și românismului, mici izbucniri juvenile, netrecute prin acel filtru senzual. Sunt și pasaje dureroase, excelent scrise (acestea predomină), cum ar fi acel atroce viol simbolic din tramvai: „Iar dihorul nu încetează, nu vrea să înceteze. Și-o freacă prin stofa verzuie a pantalonilor din ce

cronica literară

în ce mai feroce... pute, pute îngrozitor. Toți călătorii din jur sunt niște voyeurști. Toată lumea știe, vede, participă! Ai murit, Vlada, ești moartă de-a binelea. Și-acum n-ai în sânge nici un pic de marijuana, de eukodol, de morfină, de demerol, de dionină, de codeină, de metadonă sau hașiș. Nimic din toate astea. E de-adevăratelea! E realitatea reală!“ În mâinile fetei stă cuminte Colecționarul lui Fowles, stropit de lacrimi.

Dacă ar fi să aleg o piesă din volumul **Fișă de înregistrare**, atunci în mod sigur mă aș opri la **Planeta Do diez**, care mi se pare magistral scrisă, fără nici o „pată“... în afara ultimelor două cuvinte. Într-adevăr, în mod deranjant câteodată, Ioana Baetica are cultul „finalului neașteptat“, a loviturii de teatru înghesuie în ultimul paragraf al prozei. Era atâta tensiune bine temperată și ținută în frâu, fiecare cuvânt părea să-și fi aflat locul potrivit în această proză scurtă, încât acel final pur și simplu m-a enervat...

Ioana Baetica poate scrie admirabil și o face de multe ori în volumul său de debut. Are o scriitură feminină lipsită de complexele acestei proze, o senzualitate dureroasă trecută prin filtrul unui livresc „decadent“ și... o conștiință profundă a propriei valori.

O estetică a paroxismului

Cu o bogată experiență literară (autor a trei volume de poezie - **În odăile fulgerului** (1982), **Cina pe mare** (1988), **Marsyas** (2001), dar și talentat și pasionat cercetător), Ion Cristofor realizează un studiu cuprinzător și complet despre Aron Cotruș (**Aron Cotruș între revoltă și rugăciune**, Societatea culturală „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca, 2004), punând în această acțiune de recuperare a unui scriitor, deopotrivă, un inventar de documente, multe inedite, precum și dăruirea sa. Domnia sa urmărește să îndrepte un neajuns, impunând atenției, nu numai criticilor și istoricilor literari, dar și marelui public, o operă și un autor - Aron Cotruș. Efortul său se integrează efortului altor cercetători - Al. Ruja, Mircea Cenușă, Mircea Popa, Ion Iliescu, Saviana Stănescu, Ion Buzăși, după 1990, ca și înainte de 1990 de către Ion Dodu Bălan, M.N. Rusu, V. Copilu-Cheatră, cercetători animați de aceeași dorință de restituire și integrare în circuitul literar actual a lui Aron Cotruș, scriitorul ignorat pe nedrept. De aici vine și intenția de a reconstitui fidel portretul scriitorului, cu luminile și umbrele lui. Pus alături de Emil Cioran sau Eugen Ionescu, Aron Cotruș își păstrează individualitatea rămânând fidel idealurilor sale în ciuda destinului dramatic. Dacă Cioran se despărțise, polemic, de *latiniștii* și *daciștii* noștri, Aron Cotruș le va susține, convins că acestea sunt coordonatele spirituale ale ființei noastre naționale, „dimensiuni fundamentale ale românismului”. Nu sunt trecute cu vederea nici erorile, nici victoriile, nici aspectele controversate prin care se pot urmări și înțelege căile sinuoase ale unui destin aflat și el sub/în relație cu teroarea istoriei. Legăturile cu mișcarea legionară, dincolo de prejudecăți și inhibiții, sunt puse în perspectiva adevărului.

Cartea despre Aron Cotruș e scrisă cu mult patos, criticul și biograful său voind să evidențieze faptul că scriitorul ardelean are o operă (inventariată la capitolul *Bibliografie*, p. 303) care trebuie cunoscută. Domnia sa realizează o incursiune foarte bine documentată în viața și în activitatea literară a poetului. În cartea sa, biografia se împletește cu opera, din această fuziune înțelegându-se că viața lui Aron Cotruș a fost literatura, poezia. Un poet uitat reînvie în acest discurs critic, în care biograficul și esteticul se împletesc. Ion Cristofor refuză dihotomia om/artist și, situându-l între revoltă și rugăciune, sugerează că nu există limite - unde sfârșește omul și unde începe artistul - viața unui creator e un lung șir de evenimente, în cadrul cărora banalul se convertește în eveniment revelator.

Născut la 2 ianuarie 1891, în Hășag, sat situat în partea de nord a fostului județ Târnava Mare, Aron Cotruș are un destin dramatic, asemenea tuturor intelectualilor din perioada interbelică - Blaga, Voiculescu, Țuța, Eliade etc. Format în școlile transilvănene, fiul preotului Aron Cotruș, întâmpină, ca elev, dificultăți materiale, imposibil de depășit, care-l vor determina să abandoneze, în 1913, Facultatea de Filologie din Viena, pe care nu o va mai termina niciodată. E un eveniment pe care poetul îl va trece sistematic sub tăcere, dificultățile materiale rămânând, totuși, o ipoteză plauzibilă. Deși nu va termina studiile universitare, atmosfera intelectuală a Vienei,

dominată de ideile liberale ale vremii, de primele semne ale avangardei artistice, de teoriile științifice care se înfiripau, îi vor marca modul de a gândi.

Începe să scrie încă de la Blaj, unde era elev, publicând în „Revista politică și literară”, versuri care conțin germeii lirismului protestatar, situându-l în atmosfera poeziei ardelenne, de puternic fior social, patriotic. Adevăratul debut are loc în revista „Luceafărul”, în 1908, cu poezia **Noaptea**. Alte colaborări („Ramuri”, „Convorbiri critice”, revista condusă de Mihail Dragomirescu, „Unirea”) îl țin în prima linie a poezilor autentici. Cu influențe din poezia lui Goga, Aron Cotruș se anunță o voce mesianică în linia poeziei transilvănene tradiționale, justificate de contextul social-politic specific.

Poezia **Tisa**, publicată în „Ramuri”, replică la poezia **Durere** de Teodor Mureșeanu are consecințe nedorite: va determina plecarea de la Blaj la Brașov, aducând poetului aura de „mic martir al cauzei românilor din Ardeal” (apud, p. 19). Prietenia cu Lucian Blaga se leagă în această perioadă. În 1911, îi apare la Orăștie primul volum, **Poezii**, care deși nu este bine primit, nu-l descurajează.

Primul război mondial îl angajează: destinul său pare desprins din **Pădurea spânzuraților** lui L. Rebreanu, situație în care literatura se dovedește la fel de puternică precum realitatea. Ideea Unirii era atât de înrădăcinată încât justifică toate actele și acțiunile naționale, entuziasmul, febrilitatea, dorința de a lupta într-un război de la care se aștepta înfăptuirea unui ideal - Unirea tuturor românilor. Literatura e o armă în aceasta luptă. Versurile vibrează însuflețite de acest ideal.

Paralel cu reconstituirea biografiei omului și artistului, Ion Cristofor reconstituie și atmosfera intelectuală, culturală din Transilvania începutului de secol al XX-lea, apoi atmosfera literară din Transilvania și București, pe fundalul căreia se profilează personalitatea creatoare a lui Aron Cotruș. E de reținut efortul poetului de a crea, într-un Arad al negustorilor, o atmosferă culturală. Poezia **Oraș nebun, o lasă-mă să plec** („Solidaritatea”, 21 ian. 1923) dă sugestia senzației de sufocare pe care o resimțea într-un oraș al suficienței și al mediocrității, iar articolul **Sculptorul Romul Ladea** („Societatea de mâine”, 13 iunie 1926) consemnează cu amărăciune „calitățile” necesare pentru a accede: „Aici (Arad, n.n.) ca să te ridici, trebuie să fii mediocru și lingău” (apud, p. 55). În ciuda dificultăților, cu o tenacitate și o voință de fier, Aron Cotruș se dedică valorificării latențelor creatoare ale locului, iar revista „Banat” dă măsură și strălucire acestor eforturi.

Expresionismul, curentul literar care cuprins febril mai întâi artele plastice, apoi literatura în Germania (1905-1925) câștigă și simpatia poezilor români. Criticul Ion Cristofor consideră că Aron Cotruș își începe activitatea literară într-o perioadă de tranziție, perioadă în

ana
dobrescu

galaxia cărților

1) **Anotimpurile
cuvântului**
(**Florian Saioc**),
Editura Clusium

2) **Povod**
(**Daris Basarab**),
Editura Semne

3) **Zeii din clepsidră**
(**Olimpia Bebu**),
Editura Grinta

care se afirmău experimente, școli, curente diverse: sămănătorismul, poporanismul, posteminescianismul, simbolismul (care se resimte de influența lui Paul Verlaine și Emile Verhaeren, ca și de aceea a lui Charles Baudelaire, Walt Whitman), expresionism, futurism, începutul secolului al XX-lea stând sub semnul unor „experiențe proteice”.

Deși personalitatea lui Aron Cotruș se afirma ezitant în primul volum, **Poezii** (1911) conturându-se promițător în **Sărbătoarea morții** (1915), pentru a se afirma pe deplin în volumele următoare, elementele expresioniste, cu semnele unei estetici a paroxismului, a strigătului, conferă individualitate unui univers care se constituie volum cu volum. Patosul, exasperarea unor poezii care văd lumea ca un *paradis în destrămare*, nihilismul, sentimentul tragic al existenței, gustul disperării și al morții, teme declinului și ale crepusculului umanității, note expresioniste capătă, în poezia sa, „coloratura națională”, raportate fiind la drama națională a românilor din Transilvania.

Expresionismul poetului nu rezidă atât în teme sau motive, cât în capacitatea „de a-și adapta inspirația la obsesii care plutesc în aerul epocii, de a-și modula construcția poemului după prototipul poemului original”, poem care devine „o transcriere nesofisticată a durerii, a indignării, a voluptății sau a extazului” (p. 69). Raportată la poezia expresionistă, figuric, simbolice ale poeziei lui Aron Cotruș, Ion Ciura, Pătru Opincă, Toader Săcure, Ion Roată sunt „avatari ai poetului inspirat”, ai poetului ce se identifică deplin cu destinul colectivității asuprite și care lovește în temelii înseși ale societății, *eroul* expresionist având sentimentul singurătății, al tragicului existențial, se confundă cu martirul și profetul.

După Eliberare, pe la începutul anilor '90, m-am apucat să frunzăresc revistele care apăreau la vremea debutului meu și imediat după, și la care colaborasem. Mi-am comunicat impresiile în unele pagini confesive, adică mi-am mărturisit consternarea citindu-le și timpul care a trecut nu a făcut decât să întărească unele impresii ajunse între timp convingeri. Prin anii '69-'72 revistele la care colaborez, „Luceafărul“, „Contemporanul“, „România literară“, chiar și „Argeș“ mi se păreau bune, le deschideam cu curiozitate și așa mi s-au părut și „Convorbirile literare“ sub noua conducere a lui Corneliu Ștefanache. Iar toate celelalte, indiferent de felul cum mă priveau, îmi trezeau interesul, dacă nu toată simpatia...

Ei, bine, după mai bine de un sfert de veac, ele-mi deveniseră aproape ilizibile, chiar și prin partea lor cea mai vivace. cronicile literare, paginile de critică, notele polemice. Paginile de critică se înfățișau ofilite, îngălbenite, sfrijite, chiar dacă se mai țineau agățate de ramuri sau fuseseră făcute pachet și se vedeau oferite în continuare sub formă de volume (numeroși anticari cu care am vorbit mi-au opus categoric refuzul de a achiziționa cărți de critică, mai ales cele din glorioasa colecție a Cărții Românești fiind prioritar excluse. Mă aflu, așadar, printre cei ce nu pot apărea fie și printre vechituri, dar, măcar eu am prevăzut întrucâtva situația declarând că actul critic este prin definiție caduc, el nemainteresând, mai ales după ce și-

Unde nu învie morții (II)

alexandru george

un teren care nu mai are cum să fie virgin, căci el este un câmp de bătălie în care mai mulți deodată trag de aceeași pradă. (La asta s-a adăugat, pe la mijlocul deceniului VII, odată cu liberalizarea, o masivă acțiune de revizuire, descoperirea literaturii interbelice, în fine, dezvăluirea prin acțiune oficială a multor scriitori necunoscuți sau făcuți uitați.) Se poate spune că, în acel moment de grație, critica mai nouă sau mai veche a zburdat pe un teren care înainte nu era accesibil decât unor „delegați“ cu ordine de sus ca să facă sau să dreagă, dar mai ales să execute, de tip I. Vitner, Paul Georgescu, Ov.S. Crohmălniceanu, Mihai Gafița, G. Munteanu, Savin Bratu, D. Micu, ca să nu mai pomenesc de inenarabilii politrucci Moraru și Novicov. Atunci, tinerii critici sau noua critică și-au oferit singuri iluzii deșarte, rosturi depășind realitatea, țeluri de mai mare importanță decât avuseseră această disciplină vreodată. Eu însumi începusem să mă clintesc din certitudinile mele camilpetresciene, după care soarta criticii e să dispară tocmai atunci când s-a dovedit mai eficientă.

Numai că semnale care să-mi contrazică speranțele mi-au parvenit chiar și atunci, în plină euforie! Critica mai veche, dezvăluită acum, era departe de a fi prizată cum trebuia de noii veniți și pusă la locul cuvenit (deși era tacit folosită), dovedindu-se astfel că ea dispărea tocmai prin asimilarea profitabilă... altora. Am fost martor al evenimentului, care a afectat mai toată critica interbelică, dar parcă Pompiliu Constantinescu a fost victima cea mai asaltată, fără a fi vreodată citat, ba chiar beneficiind de o desconsiderare care (prin A. Marino sau N. Manolescu), a mers până la anulare. În realitate, critica anilor '70-'80 a exmuls în mod tacit tot ce s-a putut din paginile aceluși critic, model de sagacitate și de justă orientare, foarte deosebit (și disprețuit) de prăpăstiosul și fantezistul G. Călinescu.

Dar marea victimă a ingraturității generațiilor mai tinere (nu și a celei imediat următoare, care prin câte un mare nume precum I. Negoieșcu și C. Regman i-au dat justele recunoașteri și onoruri) a fost E. Lovinescu, eliminat de pe tabelul valorilor odată cu comunismul, ostracizarea lui fiind nu doar efectul acțiunilor oficiale, prelungite până la căderea regimului, dar și al cercului „Vieții Românești“, unde tronau M. Sadoveanu și Iorgu Iordan, dar și M. Ralea, Demostene Botez și alții cu directă și nocivă influență într-un plan mai jos al nomenclaturii literare. Mentorul *Sburătorului* a fost minimalizat de criticii ce se considerau detașați de „politic“ precum N. Manolescu, căci de un M. Ungheanu sau Marian Popa nu mai e cazul să vorbim. A fost, cred eu, și acțiunea timpului, fapt agravat de absența acestei personalități fondatoare pentru disciplina criticii din câmpul dezbaterilor literare. O bună parte din critica sa a fost una de întâmpinare, el fiind criticul „literaturii tinere“, cum s-a spus inițial despre sămănătoriști, apoi al celor apăruți între începutul de veac și erupția „modernistă“; a fost singurul critic din generația sa care a cuprins, în articole și pagini de istorie literară, toată literatura interbelică, apoi și

generația războiului prin câteva anticipații pe care rar le mai putem înregistra la alții: D. Stelaru, I. Negoieșcu, dar și Cella Serghi, în fine, Ioana Postelnicu, Sorana Gurian sau Radu Tudoran bucurându-se de semnalări în pagini pline de risc pentru cel ce le iscălea în anii debutului lor încă nesigur.

Dar, în fond, această acțiune, chiar dacă reprezintă un titlu de glorie pentru maestru, nu face decât să ne atragă încă o dată atenția asupra insuficienței criticii de întâmpinare, a paginilor de încurajări, fatalmente neînstrare să surprindă devenirea, supuse desmințirii și chiar ironiilor posterității nemiloase, pe scurt: insuficiente.

Toți scriitorii descoperiți de el ori lăudați pe baza unor încercări neprecizate s-au arătat nemulțumiți, acuzându-l de opacitate, de falsă înțelegere, de la Camil Petrescu la I. Barbu și de la Camil Baltazar la Simion Stolnicu. M. Sadoveanu, beneficiarul unui senzațional articol din partea fostului său coleg de școală și camarad de joacă, pentru cartea sa de debut, *Povestiri* (1903), articol marcând și prima pagină a criticului în „Epoca“ din același an, nu a amintit niciodată de acest extraordinar gest de întâmpinare. Alții, despre care el a pomenit favorabil fără ca ei să fi ajuns la volum (G. Călinescu, Ș. Cioculescu, M. Sebastian) nu i-au arătat nici o recunoștință, ba chiar au lăsat scris mărturia că mentorul „Sburătorului“ aștepta să audă ceea ce spuneau tot felul de isteți din jurul lui pentru a risca și el o sentință și o recunoaștere.

De altminteri, E. Lovinescu, criticul exemplar al literaturii românești, a meritat acest calificativ (pe care, în publicistica mai recentă, sunt singurul care i-l dau), pentru că a încercat să depășească simpla condiție de promptitudinii în reacție. Într-un mod întrucâtva contradictoriu față de ce scria într-o primă instanță, el a încercat să și „fixeze“ noile apariții în tablouri pe care critica actuală le numește de „sinteză“, adică în istorii literare, numai că acestea privesc tot un material în curs de desfășurare, aproape nici una din marile figuri dintre contemporanii săi neoprindu-se pe loc - dacă exceptăm pe un G. Bacovia sau I. Barbu, T. Arghezi, Ion Pillat. Cât despre prozatori și dramaturgi, aici evoluția mai lentă a afectat diferit recunoașterile criticului, I. Agârbiceanu sau V. Voiculescu oferind surprize ale longevității care au ajuns să stupefiece chiar și generația mea. (În timp ce Ionel au Al.O. Teodoreanu au rămas etern aceiași.)

Să închei, pentru spiritele malițioase, amintind că E. Lovinescu este cel care a ridiculizat pe unii adversari sau rivali ai săi enumerându-le verdictele greșite, mai ales când lăudaseră mediocritățile și scriitorii nuli; lui, generațiile următoare de ironiști i-au reproșat aceleași păcate, dar și pe acela de a nu fi recunoscut valoarea câte unui debutant după simpla lectură a câtorva foi de hârtie.

opinii

atins scopul. Dar ceilalți „critici“ ce vor fi gândind față de acest fapt de constatare pe care eu l-am dat în sentință chiar pe volumul *Semne de reper* din 1971?

Oricât m-aș bucura pentru justa mea apreciere, nu pot să nu fiu puțin consternat de atâtea decese, de atâtea speranțe deșarte, de atâtea entuziasme și eforturi consumate pentru o afacere sau o glorie efemeră. Mai ales acum, când se dovedește că fenomenul are cu totul alte proporții decât cele întrevăzute de optimiști și moartea își întinde lințoliul peste mai tot ce a fost scris în critică atâtea amar de vreme, mai ales că acea vreme a fost și tragică. Și fenomenul nu privește doar pe unul sau altul, eventual doar pe cei ce nu străluceau nici atunci în paginile presei literare acum îngălbenite. Nici pe departe nu e așa...

Aminteam deunăzi în chiar paginile acestei reviste de cazul lui Lucian Raicu. un nume de prestigiu la vremea debutului meu, care ținea o importantă parohie (după expresia ironică a lui Cornel Regman) și care a fost înghițit de nemilosul Cronos încă în viață fiind. Acum trei decenii și în anii următori, eu însumi îl citeam cu oarecare interes; plecarea lui din țară, urmată de cea a lui Dan Cristea sau Mircea Iorgulescu însemnând ceva regretabil la vremea de atunci. Acțiunea lui pozitivă, critica de întâmpinare și cronicile au fost mult acoperite ulterior de glasurile altora, cât, dacă cineva le va mai citi, nu știu câți le vor mai recunoaște meritul afirmării oportune. Zeița neomologată în Olimp, a Circumstanței, este poate cea mai ingrată: ce dăruiește cu o mână ia nu cu alta, ci cu aceeași mână, pentru a oferi gloria de moment... altuia.

S-ar putea spera că „supraviețuirea“ criticii depinde de revenirea ei ulterioară pe

Remember

Cu fereastra deschisă
unde va în largul zării
încerc să descifrez scrisori
vechi de dragoste.

Devin subțire
și mă strecor cuminte
în tinerețe,
chiar mă prăpădesc de râs
amintindu-mi de dragostea
noastră la prima vedere.

Lumina ochilor tăi mă amețește
de peste o jumătate de secol.
Dar eu încă visător
pe marginea pervazului
desenez cu o mână tremurândă
pe cerul siniliu, o pasăre.

Sunt iar îndrăzneț
și încerc să te îmbrățișez
ca și altădată
cu câteva cuvinte frumoase.
Îmi dau seama însă
că am uitat gramatica,
folosesc cu îngăduință
viitorul la trecutul iluzoriu..

Călătorie

Alunecam îngândurat
în adâncul pământului,
păzit de vremi și de ape.
Pe o insulă
morții mă așteptau cu torțe aprinse.

De vreme
ce morții se bucură
mi-am zis,
înseamnă că e sărbătoare !

M-am alăturat
liniștit cortegiului
și am aprins spațiul
din jurul meu.

Lumina
s-a răspândit
demonică
între pământ
și stele.

Ne-am așezat cu toți
în genunchi
și am început
să numărăm stelele.

Ne va fi Dor...

Va veni acel înfiorător moment
al memoriei inutile
și atunci ritualul existenței noastre
nu va mai fi decât
un simplu joc de noroc.

O lume concavă
înghesuită în câteva cuvinte

în care lutul cuminte
va lua aspectul chipurilor noastre.

Ochii ni se vor topi
ca două lumânări ancestrale,
iar lumina lor se va îngemăna
cu priveghiul amintirii
părinților noștri.

Ne va fi dor de acel uluitor spațiu
și atunci cu siguranță
că vom încerca
să mai înflorim pe pământ
măcar o singură dată.

Întoarcere în păsări...

Oameni,
dragostea are chip
și ordine,
la fel cum atâtea lucruri
pe această lume
nu sunt întâmplătoare.

Iubiți-vă,
trupul vostru fluid
făgăduit iubirii
se va întoarce în păsări !

Acolo va fi sărbătoare,
veți uita rănila trecutului !

Spațiul fără de limită
vă va ademini
într-o liniște triumfătoare !

Dilemă

Orânduiesem totul,
trecusem într-o stea.
În dreapta mea
de mine,
un înger se ruga:

Îngenunchează frate
cu trup desfătător
și eu câteodată
aș vrea să pot
să mor !

În stânga mea, câmpia
și pântecul ceresc.

Tu mă rugai:
Așteaptă,
mai vreau
ca să trăiesc !

Oglindă cu flori de gheață

Uitasem că exist,
tu de asemeni marmură,
eu rug topit
în această ferveare.

Priveam de la etaj

Florentin palaghia

lacul tăcut ca o oglindă gotică.
Formele ți se sugerau
în lumina cernită
dăltuite în magia de alabastru.

Dincolo de oglindă
apa îți desenase
cu murmurul ei amprente,
eu îți căutam tânjind adâncul.

Atunci desprins din mine
am săgetat văzduhul,
era timpul să te doresc
aducerii mele aminte.

Uitasem ca exist,
tu de asemeni rodie,
eu râdeam continuu
și flori de gheață desenau moarte.

A țâșnit în zborul măiastru sângele
cu miros de iarbă încolțită
și am simțit că în desprindere
râu am pornit,
spre nemurire.

Uitasem că exist,
tu de asemeni,
eu tânăr și singur..

Pe câmpul de instrucție

Alerg printre memorii.

Dintr-un caiet cu amintiri
ies soldații
cu decorații coclite.

De-a lungul istoriei
veșmintele lor însângerate,
orașul mort,
bătrâne doamne
îmbrăcate în ofițeri.

Caii lor de marmură
le poartă osemintele.
Pe câmpul de instrucție
morții beau șampanie
și doar surâsul lor
ne mai amintește de victorie.

„Fiecare virtute și fiecare viciu își are timpul lui; apoi nu mai e la modă“ (Diderot).

Sufletul ia cunoștință de sine nu atât prin împrejurările „mari“, excepționale, ci prin lucrătura celor minore din care ne e alcătuită existența cotidiană.

Și totuși nu te poți bucura doar de cele ce le ai, așa cum recomandă vechii înțelepți, fără măcar vaga năzuință spre cele pe care nu le ai. Ar fi prea simplu, biologic.

Dacă ideologiile exprimă lipsa de curiozitate față de faptele noi, cum arată Jean-François Revel, doar acest element e suficient pentru a le defini caracterul retrograd, falsitatea progresului cu care se fălesc.

Culmea mistificării: să te lingușești pe tine însuși.

A pierde e o vinovăție. A uita e o virtute.

Ideal: limitele operei să răsfrângă cu fidelitate limitele ființei creatorului său.

Își conștientizează păcatele doar pentru a le putea disimula.

Până și plânsul se poate privi în oglindă,

memorii

dar cât de dezolant ar fi acest gest!

Stări deopotrivă demonice: iubirea de sine și ura de sine.

Conștiința unei limite: o stare divină. Tendința depășirii *oricărei* limite: o stare luciferică.

A scrie înseamnă a aștepta (pe cel mai înalt palier, depășit doar de treapta mântuirii).

În momentele faste, cuvintele par a crea sufletul.

Minima demnitate până și a ultimului criminal, decurgând din faptul că posedă un chip uman.

În anii '50, A.E. Baconsky era un fel de Petru Dumitriu al Clujului. Foarte chipeș, elegant, arogant, făcea servicii dintre cele mai indigne regimului comunist aflat la apogeul dezmățului său, cu subînțelesul unei supradotări personale, „dincolo de bine și de rău“. Ca redactor-șef al revistei „Steaua“ și urma volumelor publicate, câștiga foarte bine (era o vreme în care oficialitatea totalitară se arăta generoasă cu scriitorii și artiștii înfeudați) și nu profita a-și etala bunăstarea, de pildă apărând, pe ploaie, într-un costum abia scos de la croitor (trăiam ani în care un biet salariat nu-și putea îngădui o haină nouă nici măcar o dată la câțiva ani), cumpărând,

Fișele unui memorialist

Gheorghe Grigurcu

zice-se, mobile, bijuterii, tablouri de la „foștii“ ajunși la sapă de lemn (Blaga îmi spunea, cu un mic surâs ironic, că se comporta aidoma unui om deprins, de la un moment, cu un anume „standard de viață“ la care n-ar mai fi putut renunța). De altminteri, Baconsky a imprimat și celorlalți „steliști“ o ținută vestimentară mai mult decât îngrijită, asociată cu un orgoliu de castă care sfida discret „socialismul“ uniformizator întru mizerie, slujit însă pe plan propagandistic. Vorbea cu emfază, cursiv și într-o manieră sofistică, deoarece se silea a împăca, precum emulul său bucureștean, o anume cărturărie „în contratimp“ cu cerințele dure ale ideologiei oficiale. Informat, dar și cinic, proclama „decesul“ poeziei cu orizont spiritualist, ca și al suprarealismului, în favoarea unei creații „noi“, de o „sinteză umanistă“, un fel de clasicism al „noii orânduiri“, orientare al cărei lider se socotea fără doar și poate. Nu admitea nici o contradicție (cu toate că discursul său releva o anume elasticitate formală a aserțiunilor, o benevolență condescendentă de „om de lume“ în raport cu colocutorul), nu admitea nici o concurență, cât de vagă. Bunăoară când au apărut în „Tribuna“, proaspăt înființată, câteva cicluri de poezii semnate de Gheorghe Chivu (texte dintre cele mai frumoase publicate la noi la finele deceniului șase; de mirare că autorul lor e azi uitat!), nu și-a putut împiedica o vizibilă iritare. „Cine este Gheorghe Chivu?“, am cutezat să-l întreb: „Un cetățean pe care-l cheamă Gheorghe Chivu“, a răspuns sec. Cornel Regman a comentat ura consternantă pe care Baconsky a purtat-o membrilor Cercului literar de la Sibiu, o ură ce a mers până la delațiune, iar Victor Felea, în **Jurnalul unui poet leneș**, a consemnat opoziția înverșunată a ex-dirigitorului „Stelei“ la adresa șaizeciștilor aflați la început de cale. A.E. Baconsky visa, așadar, un gol în jurul său. Indiscutabil, poetul se considera un ins desăvârșit sub toate raporturile, un apolinic născut să domine, pe care epoca nu-l merită. Gata de compromisiuri, pândea totodată prilejurile de emancipare (nu ne putem da seama în ce măsură dintr-un spirit al justiției estetice sau dintr-unul al afirmării personale). Așa se explică mica „liberalizare“ a revistei „Steaua“ (momentul 1955-1958, cu, să recunoaștem, benefice ecouri în țară), care avea să-l coste scaunul de conducere. Îmi aduc aminte cu amuzament de poza ce-o afișa trufașul bard demis din demnitate, în vara lui 1958. Se preumbla, mai strălucitor înveșmântat ca niciodată, prin centrul Clujului, arborând un zâmbet ostentativ, pe când privirea îi era mascată de o pereche de ochelari de soare, iar la redacție poposea în biroul lui Aurel Gurghianu, aflat în aripa opusă celei în care fusese propriul său birou, așezat pe un scaun în mijlocul încăperii, cu brațele încrucișate și cu fruntea superb înălțată, aidoma unui

principe în exil. „Exilul“ avea să-i fie suficient de convenabil, nu în altă parte decât în București („oraș închis“ pentru muritorii de rând!), unde a dobândit o locuință ultracentrală și și-a inaugurat o nouă etapă a carierei. Să admitem, o etapă cu mult mai reprezentativă, care l-a impus drept unul din scriitorii noștri de seamă ai acelor ani, cu o demnitate tot mai pronunțată, pe care o va curma, intempestiv, cutremurul din 4 martie 1977. O „declasare în sus“, cum se rostea, cu privire la cazurile similare, pare-se că G. Ibrăileanu. O „declasare“ cu benefice rezultate... Față de mine, autorul **Fluxului memoriei** a manifestat o atenție seniorală foarte drămuțită, publicându-mă prima oară în „Steaua“ după multe luni de adăstare și apoi „cu pipeta“. Eram, e adevărat, foarte timid, un copilandru impresionat de mediul redacțional (apăreau pe atunci foarte puține reviste în țară, titlul de redactor la una din ele fiind mai rar și, în ochii multora, mai prestigios decât cel de profesor universitar!), însă cred că indispuinea și relația mea, ajunsă de oarecare notorietate în mediul clujean, cu Lucian Blaga și, în speță, o vorbă de mare prețuire pe care autorul **Nebănuitelor trepte** a crezut de cuviință a o pronunța cu privire la poetul începător ce eram. După cât se pare, A.E. Baconsky vedea în Blaga nu mai puțin decât un... rival! Sau, în cel mai bun caz, se socotea un succesor al său, pe un plan de egalitate, numărul unu al poeziei românești pe o altă buclă, „superioară“, a evoluției acesteia..

Regimurile represive favorizează comportamentul individualist, egoist. Doctrina oficială a „colectivismului“ duce, precum o reacție naturală, la anticolectivism.

Înăuntrul tău, adesea n-ai nici o vârstă. Chestiunea vârstei se pune în sfera raporturilor cu Celălalt, cu atât mai apăsător cu cât aceste raporturi sunt convenționale, dezafectivizate.

„Dacă astăzi mai există un romantism, el este de natură libidinală și nu sentimentală“ (Pascal Bruckner, Alain Finkielkraut, în **Noua dezordine amoroasă**).

Amințirile sunt locuri ale promiscuității. În cuiburile lor se culcă laolaltă oameni și zei.

Precum oricare alt exces, excesul de luciditate indică un dezechilibru al ființei.

Experiența se naște din experiență. Creația are aerul că se naște din nimic.

alexandra pârvan

Lui Matei nu-i plăcea să alerge după autobuze, i se părea ridicol, mai ales momentul când șoferul îi închidea ușa în nas. Și ce rost ar avea să alerg, nici nu văd bine dacă e sau nu 104, iar vederea proastă la distanță e un secret al meu. E capătul lui 104, dar ar putea fi și alt autobuz, așa nu se pornește, poate chiar s-a stricat (Matei n-avea nici o noțiune despre autoturisme, pentru el, dacă nu funcționau, le considera stricate, precum proviziile de gem în toilul verii), uite că mai stau și oameni pe afară, care n-au nici un folos în autobuzul stricat, dar el are, e 104, și sunt oameni și înăuntru, a intrat pe ușa din spate cu calmul omului care intră în propria sufragerie, știa că asta îi va consterna de-a dreptul pe toți sânguincioșii, dedați alergăturii după vehicule publice. Dintr-o dată l-a năpădit

cerneală proaspătă

compătimirea pentru ghinionistii ce păzeau orizontul cu ochii deșerți, cătând prima arătare a autobuzului lor, cu câtă nerăbdare, melancolie, anxietate, sfârșeală, nepăsare, excitație se uită omul după autobuzul său, de nu știi câte ori pe zi, un calcul simplu îți arată că asta e una din relațiile care îl îmbogățește psihic, după cine se mai uită el cu atâta șuvoi de sentimente, toată ziua bună ziua?

Locuri libere pe alese, doar să-i dea bice autobuzul, cu oamenii pironiți în el ca niște păpuși, călătorii fictivi într-o călătorie fixă, iscusită imagine a inutilității, Matei s-a întrebat mereu dacă nu cumva șoferii de metrou își fac nevoile prin tunele, sunt acele misterioase opriri intermitente în bezna pământului, când, invariabil, ca un mecanism bine uns, o falie din masa toropiților pasageri avansează lent, dar cutezător, spre ușă, ca și cum, mimând sosirea în stație, vor clinti mașinoiul înțepenit din nu se știe ce motiv, sau, oricum, să fie primii la ieșire, în caz că se întâmplă ca-n filmele cu teroriști sau în realitatea altor state, mai nefericite ca al nostru, din pricina civilizației avansate. Șoferul lui 104 s-o fi dus și el prin boscheți, dar Matei n-a apucat să se desguste de slăbiciunea ontologică a gloatei de conducători auto, că autobuzul s-a și urnit, firește, doar el mai lipsea. La rând vine o povestire de Cortázar, chiar despre un asemenea vehicul, Matei citește amuzat, deși totul e înspăimântător, nul credeți cinic, aici autorul joacă festa, dă oricui ce vrea să aleagă, bucătarul pregătește tot platoul, dar fiecare mănâncă ce pofteste. Cititul în autobuz ar fi fost altă dată o blasfemie pentru mine, îndeletnicirea mea favorită avea

Traficul cu dinți

alura unui ritual secret, desfășurat în absolută singurătate și departe de furia posacă a lumii - în scaunul strămt, victimă imobilizată a soarelui, nădușirea celor din jur, aerul îmbăcșit, fundul unei tinere lipit fără nerușinare de obrazul meu asudat, poșeta unei bătrânică trântită peste foaia cărții, presiunea insinuantă a valului de oameni care nu încetează să urce, dacă i-ar forța cineva să stea ca sarmalele, claie peste grămadă, s-ar considera supraviețuitori de Auschwitz, dar așa... ce-și face omul cu mâna lui, e bun făcut. Cu timpul am luat seama că neplăcerile voiajării se pot atenua tocmai prin lectură, scapi cel puțin de sentimentul că două ore pe zi, cât navighezi ici colo, ești forțat să fii doar o ființă despuiată de gânduri, îmbibată de transpirația celorlalți, nimicnicia tuturor strânsă laolaltă, o clipă nesfârșită de obnubilare, în care toate mințile au secăt, nu fabrică nimic, doar așteptare și ostilitate, datorată necesității de a pribegi cot la cot cu oameni perfect necunoscuți, o baricadă neinspirată împotriva celuilalt necunoscut, mult mai dulce, în care te-arunci fericit, ancoră ruptă din mărfarul trupurilor, din inerția lăptoasă, din plasa hoților de buzunare și-a perversilor care se lipesc de tine cu înduioșare, și ești din nou tu, liber să gândești la unde ai de mers mai departe. Lectura îți umple mintea, altfel sorbită în solidaritatea seacă a călătorilor împotmoliți în călătorie.

Matei se duce la dentist de parcă s-ar duce să plătească întreținerea la bloc, fără un interes deosebit pentru activitatea în sine, cu atât mai puțin teamă, asta e a eroilor lui Cortázar, azi începe tratamentul, într-o zi se vor sfârși toate. "Nu aveți programare, uitaiți!" mi se deschide în față un catastif care nu-mi spune nimic, eu știu ce am vorbit cu doctorul, asistentele astea îți arată cărțoiul lor de scrijelituri de parcă ți-ar face cine știe ce favoare, habar n-au că buna creștere stă tocmai în a nu-ți arăta niciodată registrul mozolit cu însemnări școlărești, ziua, data și numele (să se știe cine a luat 10), asta e treaba lor, tu nu ai de-a face. Nu-i nimic, cronopii lui Cortázar fac tot soiul de năbădăi cu tălc, totul s-a rezolvat, vine doctorul în 5 minute, un cronop tocmai a instaurat dictatura prin limba română, limba dictatorilor e întotdeauna una necunoscută, de aceea înțelegerea în care se antrenează victimele lor trece dincolo de limbaj, devotamentul rămâne etern. Au început pregătirile sortite propriei mele mutilări, sunt foarte calmă pentru că acționez spre mai marele bine, sunt anunțată că dinții mei sănătoși vor fi păstrați, mă amețesc cu gândul că vor fi transplantați unor oameni la nevoie, o adevărată binefăcătoare, sacrificiul suprem, anestezia mi-a lăsat doar ochii în bună stare, restul e batjocorit prin amorțire, parcă am dat pe gât două rânduri de vodcă, ar fi grozav să fi fost asta, dar nu, stau cu mintea tulburată, în fața unei smulgeri nefirești de dinți, îmi dau seama că pe vremuri toți schingiuiții erau și ei narcotizați, altfel leșinau de durere și pierdeau efectiv schingiuirea: adică partea în care omul cu cleștele îți hurducă într-o parte și-n alta că-

pățâna, manevrând zorit o ustensilă nemiloasă, iar tu n-ai altceva de făcut decât să stai ca prostul și să vezi cum îți smucește scăfârlia tulburată de anestezic, trăgând diavolește de un dinte care până acum era al tău, bine mersi, iar acum e lăsat în plata domnului, la amuzamentul colțuros al unui păstrător de dinți, adevăratul binefăcător. Un fel de scosul cuielor din tablă, doar că alea nu ies perfecte, iar dinții mei au ieșit ca scoși din cutie. Mă-ntreb cum am ajuns să mă supun unui asemenea supliciu, sunt destui actori americani cu dinții lor imperfecți, ai mei arătau foarte bine, și acum arată, mai puțin cu doi. Eu n-am avut de-a face cu dentistul toată viața și acum m-am trezit de-a binelea fără dinți, ca bătrânii, doar că ai mei erau sănătoși, atâta pagubă, oricum n-or să mă crească în veci. Tratamentul abia a început, mai am destui dinți, dacă e vorba să mai scoatem, nici o problemă. Stau cu două comprese enorme în gură și ascult sfaturile doctorului, mai ales cele despre durerea de peste 3 ore, să am grijă, două ore stau cu tifoanele implantate în rănile bolborosind de sânge, din cauza lor gura mi se închide cu colțurile în jos, buzele sunt inflamate, bărbia roșietică, de la sângele curs peste tot și dat la coș cu pansamente, fața mea n-a avut o asemenea expresie monstruoasă, sper să nu sperii copiii în autobuz. Tocmai acum îmi sună telefonul, mă caută secretarul științific al Institutului, asta e chiar culmea, până acum l-am căutat eu, în zadar, încercând să-l conving că aș fi omul potrivit la locul potrivit, omul era, locul nu, la noi se șomează mai ales dacă ești intelectual, ce să faci țara cu aștia, la ce-s buni încă nu s-a dumirit, la mare cinste e meseria prin cumetrie, înainte, dacă erai fiul unui muziciar talentat, aveai șansa să fii și tu talentat, acum ai, oricum, șansa să fii muzician. Nu pot să răspund cu gura burdușită de comprese sângerânde, de fapt nu-mi simt gura deloc, rămân cu ciuda că și secretarul științific m-a căutat în zadar, cum și eu l-am căutat pe el și cu vaga temere că un fir de sânge mi se scurge improvizibil printre buzele lățite de bandajele interte, nu-mi dau seama dacă le am sau nu închise peste mormanul de stofă care-mi astupă gura, oricând se poate ivi un pârâu de sânge la colțuri, atunci să vedem cum te mai convingi că nu ești un monstru.

Între timp a ieșit și soarele, bine că nu plouă, dar și pe banca asta, cu soarele în cap, privind năucă spre orizontul lui 104, nu e nici o desfătare, încă nu-mi vine să scot cartea, maxilarele sunt înțeleștate, din pansamente îmi sorb sângele la orice înghițire în sec, nu simt mare lucru, dar soarele asta parcă îmi dilată și mai tare balotul de bandaje dintre dinți. Cucoană mă izgonește de pe bancă cu indolența omului de 3 vârste bucureștean, care simte că a venit momentul să trăiască din plin și totul i se cuvine, după principiul plăcerii imediate plăcerea chiar se obține imediat, pentru invalidul cu buza umflată e mai greu, ce prost sunt că nu umblu și eu cu un baston după mine. O singură dată am fost nevoit, când l-am

procurat pentru cineva, și toată lumea, trecând peste tinerețea și sănătatea-mi care plesnea, mi-a cedat locul în autobuz, mi-au arătat cea mai mare grijă. Ce e înăuntru te privește, ce e în afară privesc alții, așa se face că bandajele mele nu le vede nimeni, dar sunt surprins că nimeni nu remarcă gura deformată, cu colțurile în jos, or fi crezând că sunt supărat. Nu merge aparatul de taxat, dă-i și umblă după unul fără defect, asta atrage atenția, mai ales a celor fără bilet, aveți un bilet în plus, m-a întrebat, într-o clipă trebuie să te decizi dacă să fii bun sau rău, din cauza asta ies lucrurile anapoda, hai, e timpul să fii bun, da, poftiți, i-l dau pe-al meu, sunt idolul cuconetului din jur, pentru că nu reiese de fapt dacă mai am sau nu unul, de-aia tânăra doamnă a și ezitat să ia biletul. Acum urmează testul cel mare, îndatoratul îți vâra inevitabil o hârtie de zece în buzunar, în timp ce tu scormonești după celălalt bilet, totul se plătește cu vârf și îndesat. Biletul de opt mii cu o hârtie de zece, ceea ce te obligă să nu accepți, doar n-o să-i dai rest și nici nu poți jefui lumea, chiar dacă nu te lasă să fii bun, când tu te-ai decis, constrâns de împrejurări, la asta. Nu, vă rog, vrei să fii bun până la capăt, altfel ce sens mai are, așa poți să-ți iei direct stocul de bilete cu opt mii și să le vinzi cu zece în autobuz. Doar că repertoriul meu vocal se reduce la "M...M" și "I...I", ca să nu-mi curgă bâte pansamentele pe jos, mai e și pericolul cu firicelul de sânge, îmi șterg acum dâra imaginată. Scot cu destoinicie din buzunar ochiul dracului, banii plocon, de altfel meritați, dar pentru omul bun să merite bani e o rușine, el are alte merite, bunul nu are nevoie de bunuri, deși sărac lipit cu greu ar mai putea fi generos, atunci e rândul celorlalți, binele-i ca un virus, nu-ți dai seama când te-a îmbolnăvit, atunci îl faci cu de-a sila, impetuos strecur înapoi la drăguța doamnă bănetul, să fie clar că tu sunt bunul aici, iată violența, marginea răbufnită pe-afară din cozonacul bunătații. Ca să scap de adulația celor ce mi-au perceput infirmitatea (din predilecția pentru consoanele M și I) și, pe deasupra, gestul de enorm sacrificiu de a nu ceda în fața bancnotei cu care fusesem improprietărită, m-am retras pe un scaun, singurul liber, cel mai incomod, cocoțat pe un piedestal (mi se potrivea) și cu spatele la mers, scaunul invalidului. Am verificat în treacăt firicelul de sânge, înlăturându-l cu degetul, acomodată de privirea admirativă a unei bunicele, la care eu nu puteam răspunde decât cu buza umflată și zâmbetul invers. Aici numai cartea te mai poate salva, nu știu dacă soarele mi-a făcut festa sau e la mijloc vreun deochi, dar durerea de peste cele 3 ore începe să se facă simțită acum, doctorii ăștia sunt mai rău ca meteorologii, capul mi s-a împânzit de presiune surdă, despicându-mi chiar mijlocul, exact acel mijloc ce urmează să-mi fie smuls mâine dintr-o măsea, doar am zis că tratamentul continuă. Jazzistul trăiește într-un delir conștient, americanii ăștia și drogurile lor, dar Cortázar n-a vrut să spună asta (uite ce-am ales eu de pe platou), muzicianul băguie ceva legat de muzică și timp, sau ceva ce leagă muzica de timp, nu pot să-i urmăresc delirul din cauza secționării miezului capului de clandestina tensiune provenită de fapt din măsele, din acel sânge pe care-l tot extrag prin comprese și-mi dă senzația de vomă, gura făcută pungă, cu saliva îmbâcsită de sânge, obraji și nasul pietrificați, dar totuși durerea din locul în care ar fi trebuit să fie dinții mei sănătoși. Îi păstrez pe toți, zisesse doctorul, mai flagrant nici nu putea fi declarat traficul cu dinți, eu visam că salvez vieți, ia un rinichi, un dinte, o inimă, cum i-ai da o pătură unui sărac, doar că aici totul are un preț, iar dinții mei, înainte inutili, că doar am destui, au acum prețul pe care

doctorul îl va cere unui știrb amărât. Bunica de alături nu va uita așa curând gestul meu de mare altruism cu biletul, se tot uită la mine, fără cartea de povestiri aș beneficia de toată celebritatea ce mi se cuvine în acest autobuz. Când îți vine să dai la o parte un fir imaginar de sânge, e bine să gândești despre tine la persoana a treia, ca să nu mai simți vreo durere, să nu aluneci în obsesie, unde rămăsesem, muzica și timpul nu stau de fapt în nici o relație, suspendarea conștiinței, aici e secretul. Jazzistul ăsta e obsedat de timp, dar timpul pentru el, ca jazzist, nu există. Timpul nu există decât pentru un om care merge cu mintea goală de așteptare într-un autobuz ticsit, îmbăiat în soare și sudoare, privind țintă spre stația care nu mai vine. Tot restul lucrurilor se face în lume cu suspendarea conștiinței timpului, aici e privilegiul facerii, a face mai presus de a fi, timpul survine după ce ai făcut ce-ai făcut, nimeni nu îmbătrânește deodată. Nu-mi prea dau seama ce spune jazzistul, pentru că am impresia că sunt pe cale să-mi înghit pansamentele, gâtul îmi trimite senzații de vomă, capul mi s-a spart în mijloc și părți, știu că pușca poetului are 3 părți, senzația de leșin însă n-o mai are, jazzistul de geniu își permite să delireze din droguri ca un infam, eu, în nobila mea donație, sunt nevoită să succumb în delirul anesteziei, în asaltul unei dureri imposibile, tocmai pentru că este. Acum, jazzistul nu-mi mai folosește la nimic, trebuie să-mi șterg încă o dată dâra de sânge și, în treacăt, să verific starea nasului, la fel de penibil amorțit, nici o schimbare, se vede că am tot ce-mi trebuie spre a scrie și citi simultan propriul meu delir. Când trăiești la persoana întâi nu poți fi sigur niciodată că nu ești invenția unui scriitor, singurul truc prin care poți evita năvodul lui e să-ți scrii tu, în permanență, viața, pe măsură ce o citești.

Matei se sforțează să-și recabreze firească lanțul gurii, se vede că ceva poate eșua doar în opusul său, ce fel de alchimie mai e și asta, ocolul pământului te aduce în același loc, trebuie doar să faci poze pe drum. Acum închide și cartea, doamna cu biletul coborâse și se mai răspândiseră admiratorii lui incidentali. La ce bun însă, dinții nu-i mai avea, ce nebunie să-ți arunci așa dinții la coș, să te torturezi singur, doctorii ăștia te conving la orice, ei și negustorii, în stare să-ți vândă ultimele rebuturi pe bani de aur. N-o să mai fie bun de nimic toată ziua, nici n-o să poată suna la Institut să afle misterul telefonului, cu ce gură să vorbească, a lui e plină ochi de vâscozități și pansamente, lăsând la o parte înțeșoșarea minții, asta provenită fără îndoială din segmentarea capului în trei, printr-o presiune subterană, mijlocul cel mai alterat, părțile îmbuibate cu mintea cea de pe urmă. Cu o mișcare imperceptibilă își șterse un firicel discret de sânge din colțul drept al gurii. E timpul să iasă din 104, căznindu-se să-și rețină toate bandajele la locul lor, când, într-un reflex de vomă, i se năpustesc înainte. Nu se mai poate baza acum pe farmecul personal pentru a face rost de o slujbă, la Institut nu se va mai pune nici un preț pe el, avantajul evident de a fi chipeș s-a spulberat, pe toți îi impresiona cu zâmbetul său, dantura perfectă, acum va fi precum tipii ăia dubioși, care defilează la vedere cu operațiile lor, probabil tot ca să ocupe un loc în 104, acum nu mai vorbim de autobuz, Matei a intrat la metrou.

Dacă ar putea rezista încă puțin, ar fi caraghios să leșine un om în toată firea ca el, de fapt el. Durerea capului sub acea anestezie avea ceva din afurisenia imposturii, cu o durere obișnuită ar fi fost mai confortabil, asta îl plasa undeva între vis și boală, în orice clipă putea să-i pară ireală, dar atunci își atingea nasul, ah,

vârful nasului a răpus vraja, acum e ca un clown, cu nasul evidențiat, o ușoară răcoare îi delimita triumful asupra amorțirii, recuperarea feței începuse, asta înseamnă o durere sfichiuitoare în vasele sparte ale dinților. Minunat, merg cu vârful nasului la vedere, în răcoreală, semnificându-mi prezența, complet ridicol, mai ales că numai eu îmi dau seama de asta. Traversarea peronului poate fi o aventură oboșitoare, cu felinarul rece al nasului și firicelul de sânge prelins de pe buzele curbate aiurea, obraji înghesușiți în pansamente scârboase și bărbia inflamată, parcă am sărutat cu sălbăticie o față și m-am pomenit cu tot rujul la mine, uite unde duce violența, nu-i vorbă că tuturor ne place. Bestiile au nevoie de întuneric, lumina nu-mi prieste nici mie, uite un copil, acum e-acum, va striga după ajutor, oamenii ăștia nu știu că sunt eroul autobuzului 104, voi fi găsit vinovat. Noroc că are de lucru cu o șalupă fictivă, de plastic, nu la fel de fictivă e dâra care-mi ajunge-n bărbie, nu bagă nimeni de seamă, e vară și lumea își cumpără șalupe pentru mare, doar cu încurajez promiscua îndeletnicire a colecționarilor de organe, fie ele dinți. Oamenii se ostenesc să fie fericiți, iar eu n-am avut de lucru să-mi scot doi dinți, sunt programat mâine pentru al treilea. Cât ați dat pe ea doamnă, 820.000, zice mămica șalupei cu tonul: Vă dați seama ce mult și totuși am luat-o, sunt o campioană! Eroii la tot pasul în România, sacrificiul mamei nu-l poate cântări copilul, el doar înțeapă plasticul acela și s-a zis cu șalupa, toți o admirăm pe mamă, eroismul ei e suprem. Precis Institutul și-a dat seama că el e omul căutat în carul cu fân, cel în stare să-și dea viața pentru litera I sau M (deocamdată doar astea le poate articula) din dicționarul

cerneală proaspătă

scriitorilor sectorului 6, de pe vremea lui Matei Viteazul, pardon Mihai, acum regretă că l-au ignorat, dacă n-au văzut halca de carne de sub stratul de grăsime, asta s-a întâmplat și mai marelui Olimpului, nu-i cu supărare, dar degeaba își pun cenușă-n cap, el nu mai poate veni, i s-a promis un post de profesor, dacă s-ar putea ține cursuri cu dinții altuia, el poate ține de orice, dar nu cu dinții. Metroul se oprește în tunel pentru acele 30 de secunde subînțelese, din mușuroiul angoasărilor se desprinde avangarda, alene, dar apăsător, spre uș, acolo se prepară licoarea ce va asmuți trenul, din voința lor stoarsă ca o rufă, uite că se pune în mișcare, gata, s-a terminat cu odiseea lui Matei, puterile nu l-au dus de nas, deși ce folos acum, nasul e bun să adulmece mirosul de cadavru slobozit din canale, ceva de baltă împruțită amestecat cu legume putrezite, mai are o oră de finut în gură bandajele, până atunci își înghite scuipatul greu, mai amarnic decât o rană. Leșinul vine și din nemăncare, dar în patul lui poate să leșine oricine, abia atunci vine deliciul bolii, oamenii se strâng în juru-i cu de toate, mâncarea e bună, mulțumesc, eram epuizat, un iaurt pot să mănânc, ah, uite un gândăcel mic în pat, ăștia vin la mâncare, ia-l de aici, bine c-ai venit, bărbății la ananghie se gândesc la mamele lor, asta o spune Cortázar, ce mai contează că e și adevărat, mi-a fost rău și acum deja mă văd vindecător, oricine se vrea îngrijit, e unul din visele acelea pe care-l poți distinge de realitate doar trezindu-te, pricepând că nu e nimeni în jur, că dâra de sânge a năclăit petna și n-am scris nimic despre Matei și durerea e tot acolo.

Ștefan Ion Ghilimescu:

Un episod din odiseea recuperării exilului românesc

Este un motiv de dezolare și o pierdere irecuperabilă pentru cultura și climatul literar românesc faptul că unul dintre cei mai „titrați” savanți ai lumii contemporane, „ultimul mare renașcentist” cum a fost socotit îndeobște în cercurile umanistilor occidentali Alexandru Ciorănescu, nu a mai apucat să restabilească (cum și-ar fi dorit și era atât de necesar!) toate contactele întrerupte timp de 43 de ani (cât a durat exilul său) cu spiritualitatea românească. Când a revenit în țară împreună cu Aureliu Răuță, în 1990, într-o vizită aproape clandestină, puțini erau cei care cunoșteau anvergura sau aveau o vagă idee despre prodigioasa lui activitate de comparatist, istoric, traducător, lingvist, americanist, critic și istoric literar, bibliograf, romancier și poet... Opera sa, scrisă în patru limbi, fusese ținută sub obroc de comuniști cu o cerbie demnă de o cauză mai bună, deși savantul, exilat tocmai în „Insulele Fericite” ale Arhipelagului Canarian, dusese toată viața o existență dedicată exclusiv cercetării și creației artistice, spre deosebire cumva de a fratelui său mai mic, George Ciorănescu, un politolog deosebit de activ al apărării cauzei României, „adevărat ministru de Externe al exilului românesc”, cum a fost considerat, director adjunct al postului de radio „Europa Liberă”, deputat, între altele, în primul Parlament european, inițiatorul (încă din 1946) al conceptului și proiectului realizării unei Europe Unite.

Cu șarmul povestitorului înnăscut și ironia boemă a unui perfect aristocrat al spiritului, cu franchețea sa cuceritoare subîntinsă de darul natural al unei vitalități rarissime, nici unul dintre cei care l-am cunoscut atunci pe Alexandru Ciorănescu nu ne-am gândit o clipă că savantul purta totuși pe umeri povara celor 80 de ani împliniți... Cu toții am trăit de aceea cu violență vestea morții sale, aflată în noiembrie 1999, regretând enorm că am risipit impardonabil posibilitatea de a immortaliza, într-un fel sau altul, substanța indimenticabilă a convorbirilor purtate cu domnia-sa în timpul celor 5-6 vizite pe care le-a făcut în țară în această perioadă. Într-o atare conjunctură, pelicula realizată de Marilena Rotaru cu Alexandru Ciorănescu în casa savantului din Santa Cruz de Tenerife este o excepție providențială, un document iconografic și memorialistic de valoare neprețuită. Lui i-am putea adăuga, la momentul de față, alături, dacă ni se permite, de convorbirea noastră cu Profesorul, din 1995, publicată în „Manuscriptum”, nr. 1-4/2001, alte două mărturii ce se constituie în micul tezaur al recuperării urmelor savantului. Cărțile amândouă au apărut la harnica editură „Jurnalul literar”, supliment al periodicului cu același titlu, condus de Nicolae Florescu. Este vorba despre **Între amintire și iubire (De vorbă cu Alexandru Ciorănescu)** de Crisula Ștefănescu, 2000 și de **Cu Alexandru Ciorănescu despre**

„recuperarea urmelor” în **Resemnarea cavalerilor** de Ileana Corbea și Nicolae Florescu, 2002.

Cartea Crisulei Ștefănescu este, egal în intenții și realizare, un omagiu onest adus, cum precizează autoarea, „mai ales omului Alexandru Ciorănescu”. „Colegă de redacție” la postul de radio „Europa Liberă” cu George și Galatea Ciorănescu, Crisula Ștefănescu îi făcea o vizită lui Alexandru Ciorănescu, în februarie 1999, la reședința acestuia din Canare, cu câteva luni înainte, așadar, de moartea scriitorului (19.XI.1999), pentru a-i cere consimțământul în legătură cu proiectata publicare a corespondenței particulare dintre Alexandru și George Ciorănescu, păstrată în arhiva Galatea Ciorănescu (un adevărat „jurnal de exil” și, indiscutabil, „o cronică a unei epoci”). Convorbirile avute cu celebrul comparatist timp de o săptămână la Bahamar, dimpreună cu cele patru interviuri realizate cu domnia-sa în cadrul rubricii Crisulei Ștefănescu: *Controverse - Confluente Est-Vest*, între 1992 și 1995, la postul de radio mai sus menționat, fac materia *sui generis* a unei cărți care s-a născut nu numai din admirație și prețuire, dar și din iubire.

Descrierea fugară, dar plină de farmec a geografiei Insulei în care Alexandru Ciorănescu și-a găsit refugiul, dar și prețuirea spaniolilor, mai bine de 40 de ani, adaugă informațiilor inedite cu privire la activitatea științifică a savantului o notă de poezie esențială pentru definirea atmosferei care amprentează de la un capăt la altul tonul convorbirilor din carte. „Plecăm din München spre Tenerife pe 5 februarie 1999, într-o vineri, pe la prânz și, după patru de de zbor, aterizăm în partea de sud a insulei, secetoasă și mereu însoțită, partea turistică. Insula are forma unei rățuște cu picioarele la sud și capul la nord. Închiriem o mașină și luăm Autopista del Norte spre Bahamar, unde locuiește în prezent Alexandru Ciorănescu. Pe dreapta autostradei, oceanul și cerul se topesc în albastru. În stânga, nesfârșite coline aride, cu aspect lunar. După o curbă apar deodată, înfipti în stâncă și aliniați ca soldații, sute de stâlpi imenși de beton purtând fiecare câte o elice uriașă. Mori de vânt moderne! Vegetația este săracă. Treptat însă, peisajul începe să se schimbe și, pe lângă cactuși, apar plante tropicale pline de flori, astfel că, în mai puțin de o jumătate de oră, locurile pe care le străbatem nu mai seamănă deloc cu cele pe care le-am lăsat în urmă. Trecem de Santa Cruz, capitala insulei, și de La Laguna, centru universitar și ieșim pe autostradă. Șoseaua trece acum prin sate ale căror case sunt ascunse printre eucalipti, bougainvilla, mușcate imense și pălcuri de giacaranda. Din când în când zărim și câte un araucaria, o adevărată broderie pe verticală. Doi kilometri până la Bahamar. Am ajuns.

Îmbrăcat impecabil, în costum și cu cravată, de pe terasa casei care dă spre ocean,

Alexandru Ciorănescu ne face semne de bun venit. Urcăm scara, aplecându-ne pe sub un drago, căruia, ne spune Profesorul, „îi sângerează scoarța dacă-l scrijelești”.

Profesor de limba franceză la Universitatea din La Laguna din Santa Cruz de Tenerife din 1948 și până în 1986, când, împlinind vârsta, s-a pensionat, Alexandru Ciorănescu a locuit în capitala Tenerifelor până în 1998, când s-a mutat la Bahamar, într-o vilă de vacanță, după ce a renunțat la biblioteca pe care o ține aici, bibliotecă preluată, aduce lămuriri Crisula Ștefănescu, de *cabildo* - guvernul local. „Inițial, scrie Crisula Ștefănescu, Profesorul avusese intenția să-și doneze cărțile României, dar costul transportului s-a dovedit, în ceea ce-l privea, prohibitiv. Au mai cumpănit și alte lucruri în luarea deciziei, printre care și eforturile zadarnice de a transforma în întregime casa părintească de la Moroieni într-o casă-muzeu.” În legătură cu recuperarea *importantei moșteniri culturale Alexandru Ciorănescu* și în ce privește Casa-Muzeu de la Moroieni trebuie făcute câteva precizări. Mai întâi, că Profesorul însuși a venit către Statul Român, încă din 1992, cu inițiativa donării bibliotecii sale din Canare Academiei Române și Bibliotecii Ciorăneștilor din proiectata casă-muzeu de la Moroieni; apoi, că avea în intenție, după realizarea acestui proiect, să aducă la Moroieni și alte obiecte de preț: manuscrise, tablouri, diplome, desene etc., pentru care, dacă nu mă înșel, a întocmit și un inventar. În pofida tergiversărilor și inerțiilor de neînțeles ale autorităților culturale de la București, Alexandru Ciorănescu a reușit să transporte în țară câteva sute de kilograme de cărți din biblioteca sa, cărându-le pur și simplu cu avionul, în bagaje, până la limita admisă de greutate. De fiecare dată, după 1992, când își vizita sora (academicianul Ecaterina Ciorănescu Nenițescu), aducea în bagaj cărți pentru Academia Română și pentru Biblioteca de la Moroieni. E de spus, de asemeni, că, în casa părintească de la Moroieni, s-a realizat un muzeu al Ciorăneștilor (în custodia Muzeului Literaturii Române din București), adăpostind, în trei camere, o duzină de documente și obiecte personale ale scriitorului, însă acolo spațiul este folosit precumpănitor, și la ora aceasta, sediul al primăriei locale!

În 1998, printr-o înțelegere cu statul spaniol, Alexandru Ciorănescu a lăsat guvernului local din Tenerife întregul fond de carte din biblioteca sa din Santa Cruz și Bahamar. Bolnav, fără de nici un sprijin din partea statului român, tot atunci a luat hotărârea (după ce în prealabil cumpărase pământ pentru loc de veci în cimitirul din Moroieni) de a accepta să fie înhumat în Tenerife, lângă soția sa. În paranteză să spunem, guvernul local a ridicat în anii din urmă pe mormântul lui Alexandru Ciorănescu un excepțional monument, realizat într-o prețioasă marmură verde! Comentând pierderea acestui patrimoniu deosebit de important pentru cultura română, Crisula Ștefănescu sesizează, pe de altă parte, că „la München, biblioteca și arhiva George Ciorănescu mai există (s.n.), iar soția dispărutului așteaptă propuneri din partea bibliotecilor și centrelor de documentare din România pentru a hotărî cui să le încredințeze”.

Fără un fir conducător strict, convorbirile de o săptămână ale Crisulei Ștefănescu cu Alexandru Ciorănescu urmează meandrele capricioase ale unei memorii încă vii, deși Profesorul, în primăvara lui 1999, bolnav, se afla sub o atentă îngrijire medicală („de când are probleme cu sănătatea, autoritățile insulei trimit două îngrijitoare, una în timpul zilei, alta

noaptea, pentru a-i pregăti masa și a-i da medicamentele“).

Completând parțial prețioasele evocări din cartea autobiografică **Amintiri fără memorie**, al căror volum doi, predat fostei edituri a Fundației Culturale Române (semnalat ca atare și de traducătoarea **Dicționarului etimologic al limbii române**, Tudora Șandru Mehedinți) *s-a pierdut*. Alexandru Ciorănescu vorbește în cartea Crisulei Ștefănescu cu plăcere despre prietenii săi („am avut foarte mulți prieteni și foarte puțini dușmani“): Eliade, Cioran („un prieten timid dar dur“), Vintilă Horia, Aurelio Răuță, Steinhardt, George Ciorănescu, Emil Turdeanu, Victor Buescu (latinist de marcă, din biblioteca personală a acestuia împrumutând cele mai multe cărți pentru documentarea în vederea scrierii **Dicționarului etimologic**. Referitor la prietenia cu Nicu Steinhardt, fost coleg de clasă la Spiru Haret, Alexandru Ciorănescu amintește că „am avut multe scrisori unul de la celălalt“ care însă *s-au pierdut*!“ „Cu puțin înainte de a se prăpădi, Steinhardt le-a depus la Biblioteca Centrală, care a ars în decembrie 1989“. La rândul lor, aflăm că scrisorile trimise de Steinhardt lui Alexandru Ciorănescu au avut aceeași soartă. („I le-am dat unei doamne care m-a vizitat și care spunea că vrea să le publice. Apoi mi-a spus că le-a pierdut!“) Într-o teribilă premoniție livrescă, Alexandru Ciorănescu leagă destinul pierderilor ireparabile de soarta exilatului în genere, trimițând, în context, la un pasaj celebru din **Paradisul** lui Dante, în care acesta, întâlnind acolo pe bunicul său, l-a întrebat care va fi destinul său, și acesta i-a răspuns că: „Destinul tău va fi exilul: vei pierde lucrurile cele mai scumpe ție“. Cu comentariul mai larg asupra cărții lui Vintilă Horia - **Dumnezeu s-a născut în exil** - că exilatul „nu va pierde nici sufletul, nici legăturile, nici iubirile, nici contactele, ci va pierde *lucrurile* (s.n.), care sunt cea mai ușoară pierdere pentru un exilat“.

Interesante pentru cercetătorul vieții și operei lui Alexandru Ciorănescu, dar și pentru cititorul obișnuit rămân crezul, filosofia de viață, pasiunile și bucuria cu care savantul a trăit o viață închinată valorilor supreme ale existenței, *iubirea și adevărul*. „E un lucru frumos să lucrezi mult, opina Alexandru Ciorănescu, dar trebuie să știi să-ți trăiești și viața, să te bucuri de ceea ce-i în jur, altfel te usuci“. „Eu am căutat toată viața să nu depind de nimeni prea mult. /.../ Eu am vrut să rămân și am rămas toată viața o persoană.“ Aflăm astfel că Alexandru Ciorănescu a iubit Opera și anurajul femeilor frumoase, că i-a apreciat foarte mult pe italieni (la care a călătorit de cel puțin patruzeci de ori), că i-a plăcut mult să traducă și să se plimbe, că a fost un curios incurabil, că nu l-a preocupat niciodată cum arăta, că a scris o lucrare științifică despre *utopie* pentru că i-a plăcut să viseze și să călătorească, să se amuze și să guste, deopotrivă, „aspectele culinare“ ale civilizației..

Cu privire la multele sale pasiuni, mărturiște Alexandru Ciorănescu, „aș fi vrut să scriu o istorie a literaturii și artei românești din perioada în care se publica prea puțin în România“ („... în vremea când au venit tătarii, la 1200, când au ajuns până la Viena și n-a mai rămas nimic în nordul ei. A fost un dezastru. Dar dezastrul românesc din aniiăștia a fost și mai rău /.../ Iată ce m-ar fi pasionat să scriu!“)

Încrăzător în *misiunea europeană a României*, Alexandru Ciorănescu avea perfectă dreptate când aprecia că raporturile dintre valorile culturii românești și cele ale culturii occidentale, grație marilor personalități românești din exil, n-au fost dezodate niciodată, însă Profesorul nutrea serioase temeri cu privire la viitorul și calitatea acestor legături, pentru că „Occidentul fiind deschis pentru români, spunea domnia-sa, se va instala o punte foarte solidă cu Occidentul, dar această punte va fi cu

sens unic, adică talentele vor prefera să plece din România și să se așeze acolo unde au mai mult interes din punct de vedere al unei cariere“. Câtă îndreptățire avea profeția marelui om de cultură ne dăm seama privind cu luare aminte ce se întâmplă la ora de față cu elitele și tinerii noștri. Gândind la viitorul țării sale, Alexandru Ciorănescu considera că România rămâne o bijuterie care trebuie să treacă pe la giuvaergiu ca să o curețe!

Într-un puzzle mereu frapant, aflăm din cartea Crisulei Ștefănescu că savantul Alexandru Ciorănescu și-a recuperat din țară copiii după șaptesprezece și, respectiv, 20 de ani, după ce francezii au refuzat de trei ori semnarea Convenției Culturale cu România în 1964, că prima publicare sub semnătura sa este traducerea în versuri a unui poem din Guinizzeli, că studiul său despre teatrul în versuri „este tot literatură comparată“, că exegeza despre Ion Barbu, publicată mai întâi în engleză, face parte dintr-o colecție americană de autori moderni, că traducerea **Divinei Comedii** în varianța Eta Boeriu, considerată în țară ca foarte valoroasă, „este bună, fiindcă este cursivă“, „dar citești pe Eta Boeriu, nu pe Dante“, că a trebuit să-i amenințe pe francezii cu publicarea celebrei **Bibliografii a literaturii franceze** în Elveția pentru a-i determina să subvenționeze o carte mamut..

Admirația colocolială vie nutrită de Crisula Ștefănescu pe tot parcursul vizitei și în convorbirile cu Alexandru Ciorănescu se transformă într-un sentiment cu mult mai profund când vizitatoarea înțelege, din cuvintele abia îngăimate de Profesor, la despărțire („Pe mine nu mă iubește nimeni“), întreaga grozăvie a spaimei de singurătate, de uitare și de moarte a celui care se afla la doar câteva luni de *marea trecere*. Acest episod încarcă materia și așa prețioasă a cărții Crisulei Ștefănescu cu o notă de duioșie și vibrație umană care invită automat cititorul să răstoarne întreaga perspectivă factologică a acestei (am vrea să nu fie adevărat) ultime convorbiri cu Alexandru Ciorănescu... „Nu este adevărat, noi toți vă iubim!“ Am răspuns aproape automat și-n secunda următoare, nu știu cum, pentru că totul se derula acum foarte repede, o nesfârșită duioșie se alătura și se substituia admirației pe care o purtam cărturarului și scriitorului, duioșie pentru omul rămas singur să înfrunte bătrânețea, acea bătrânețe care „decolorează totul“ și acea „abstracțiune înghețată care târăște după ea teroare și umilință, atunci când ar trebui să fie făgăduință și lumină“.

Interviul lui Nicolae Florescu și Ileana Corbea cu Alexandru Ciorănescu a avut loc, din câte îmi dau seama, în 1992, în momentul în care activitatea literară și științifică plurivalentă a savantului abia începea să fie scoasă, timid, la lumină în țară. Materia convorbirilor de la acea vreme cu Profesorul pare concentrată de aceea pe „recuperarea urmelor“ lăsate de *întreaga dinastie de cărturari a*

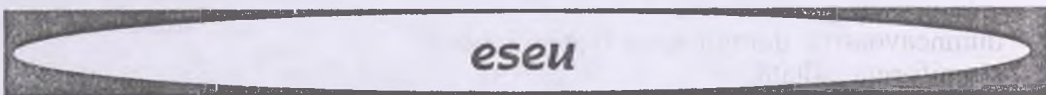
Ciorăneștilor, începând cu tatăl scriitorului, întemeietor și organizator al învățământului din *Școlile ajutoare*, continuând cu frații, personalități remarcabile, afirmate în diferite sectoare de activitate științifică, cu toții atinși de patima scrisului, cu Alexandru Ciorănescu însuși, figura cea mai reprezentativă a acestei exemplare familii de intelectuali. Pe lângă trecerea în revistă, cu informații foarte prețioase, a anilor de formare în țară, găsim în interviu precizări importante făcute de Alexandru Ciorănescu privitor la legăturile sale cu Nicolae Iorga, cu profesorii Drouhet, Ramiro Ortiz, Cartoian și Caracostea, esențiale pentru înțelegerea pasiunii pentru istorie și literatură manifestată constant de-a lungul vieții de Alexandru Ciorănescu. În context, precizarea cum că „literatura comparată a fost o pasiune a mea care n-are nici o legătură cu disciplina pe care am dobândit-o de la profesorii mei“ aduce în prim plan întâietatea recunoscută ca atare pe plan mondial a preocupărilor în această ramură ale lui Alexandru Ciorănescu.

Activ încă, în 1992, în planul creației literare, Alexandru Ciorănescu se amuza în felul său caracteristic, mărturisindu-i lui Nicolae Florescu că și-a scris romanele mai întâi visându-le! „Primul meu roman, care îmi este cartea cea mai dragă, îl trăiam noaptea în vis. Mă sculam dimineața și scriam ceea ce visasem. Am scris **Cuțitul verde** într-o vară, când mă găseam la Paris pentru studiile bibliografice de care ți-am vorbit (**Bibliografia literaturii franceze** - n.n.). Locuim într-o reședință studențească și ocupam camera cu nr. 13. (...) Am visat-o însă cu ochii deschiși“.

O foarte interesantă mărturie este cea încredințată de Alexandru Ciorănescu, în finalul interviului lui Nicolae Florescu, cu privire la scopul vizitelor sale din acei ani în România. „Ca să fiu sincer până la capăt, am să-ți spun că *am început de vreo cinci sau șase ori să-mi scriu memoriile* (s.n.). Timpul este însă foarte crud și nu-mi permite să meditez prea mult asupra lor. *De asta am venit acasă* (s.n.): ca să caut liniștea muntească și să văd dacă acolo pot să scot ceva din amintirile mele. Da. Poate și o întoarcere a poetului la uneltele sale. Ceea ce *presupune și regăsirea locului de naștere și stabilirea reședinței definitive*“.

Sunt precizări mai mult decât edificatoare. Mai întâi, că proiectele **Amintiri** ale scriitorului, fără suportul locurilor și ambianței de care erau legate nu se lăsau prinse, iar Profesorul resimțea acut nevoia confruntării memoriei cu „urmele“; apoi, că, imediat după Revoluția din 1989, Alexandru Ciorănescu se gândea foarte serios (dacă nu luase încă hotărârea) de a se repatria, stabilindu-și reședința definitiv în țară, unde urma să aducă întregul tezaur de cărți, manuscrise, documente și fotografii din arhiva personală. Dezinteresul statului român pentru recuperarea arhivei și bibliotecii Ciorănescu l-a determinat, în 1998, pe savant să renunțe la această profundă și vie dorință a sa, preferând, într-un mod mai rațional, poate, să doneze statului spaniol (interesat, cum am văzut, în cel mai înalt grad) acest fabulos patrimoniu de carte rară (circa 20-25 de mii de volume, după cum îmi spunea Alexandru Ciorănescu).

Regretând rușinoasa lipsă de interes a statului român pentru recuperarea unui fond de documente inestimabile, care cu siguranță ar fi asigurat mai multă substanță și organicitate culturii românești, ne facem datoria de a semnală două cărți care excelează prin a spune adevărul și numai adevărul despre odiseea „recuperării“ moștenirii culturale a exilului românesc.

Avea semnele primăverii

pe Dealul Bisericanilor
stejarii fătau mierle și cucii în mitre de urzici
Bistrița-n vale zornăia o zgardă de zarzări,
contează ce pierzi
câștigul de a fi poet după ce nu le mai ai,
o alifie mentolată
intră în piele
expectorează dromaderi
n-ai vrea pe nimeni în cocoșa lui,
cântecul mușcă limba,
ascultă unde cerul incită păsărării.
Primăvara nu mai are timp
scăparea e în oasele verzi ale poetului.

elena vulcănescu

Mă încred în hazul Dumnezeului meu

un bufon metafizic,
în stare să mă scape
de lumina asta greoaie
gravă foșnind din elite,
datorii cu neputință de achitat
tot cad de pe mine.
Cui va încredința sufletul preacurvit
sexul ferecat din cactus
garanția nefericirii cumpătul
pleoapa din ceafă
trusa de farduri
fluturii murind la moartea mea
îngerul prohibit malformat
fără vezică urinară
incapabil să mă stropască
măcar o dată
ca pe ultima floare din viața lui..
Dacă tot nu te-a iubit nimeni,
dușmănia nici nu deoache,
zămislirea e oarbă de conformitate
crapă în talie
seacă mușuroiul inimii
încă un pic..
Tu, care ai rămas sub buric,
scoală dracului și-ți fă patul,
la popa la poartă se împarte lumina
de când erai fată!

poftiți spre sala de consiliu
nu uitați să întingeți în sare
semnul de bună primire
ciolanul cu cranț
spaima de manipulații genetice
fredonează doina mutantului
nu ești egalul nimănui!

Orașul acesta are țate false

le fixezi în 45 și te trezești
în Ferentari fără lentile de contact
printre ace, brice și calorifere
cu buricul crestat
supurând încă rugina maternă
falca de asin
baligă în răstimpuri
nutrețuri noi printre antichități
prospete cel mult de ieri
dispariții nedeclarate
cu dreptul la intimitate
la reculegere 48 de ore.

Nici un mort nu ne întoarce spatele

de crapă huma asta rușinoasă
sexul lui ar putea fi reintrodus în sistem,
mume sterpe se furișează în evanghelii
să nască pe săturate
sângele se umple de broaște
mintea vrea prunci înfășați în mierea din scorburii
Doamne, lasă-i în moarte pe morți!

Recrutul vomită lăcuste

cale verzuie aromatizantă
dumneavoastră, domnilor, cu fețe radioase
și uniformă bălțată,

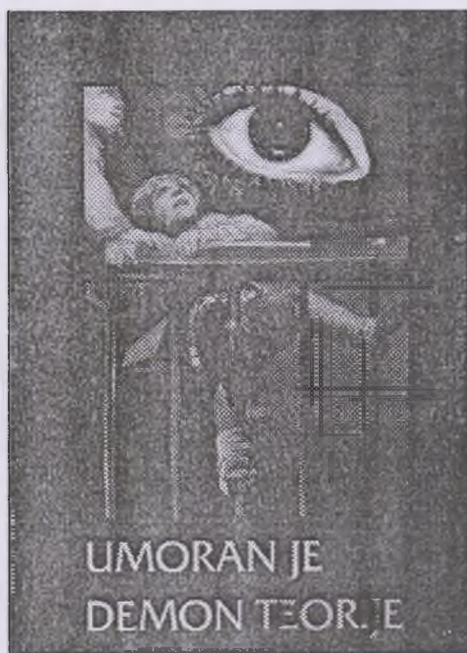
Coroana aceasta a aparținut

mandibulei lui Știrbei Vodă
care a domnit știrb și fustangiu
ca Solomon împărțind văzduhului
aripi de aur
heruvimi biciuiți pentru umbră dedesubt
Biblia aceasta ferecată în argint
a fost a lui Ferdinand
de când a intrat în Alba Iulia
de când ieșirile sunt fără steag
înfofolite în bronz gata să plângă
cu praștia în dinți..
Noi nu ne cunoaștem stăpânul
știm că e leul cu burta plină de miere
noi vindem placente
îmbuibate de veci!

Belgradul nu crede în vrajbă

mariana ștefănescu

Academician român și poet sârb, Adam Puslojić este cel mai intempestiv românist de pe planetă, care face și desface, chiar cu asupra de măsură, cam tot ceea ce înseamnă cultura română în spațiul iugoslav (fie și ex!). „Poetul poeziei“ (cum îl numea Novalis pe traducător), Adam Puslojić a domesticit în limba sârbo-croată (fie și sârbă!) creația literară a peste 80 de autori români, majo-

ritatea poeți, trecând granița dintre cele două limbi, română și sârbă, prin transhumanță (parcă Steinhardt spune că traducerea e o transhumanță).

Ultima sa biruință în „înțelegerea înțelegerii“ poartă titlul **A obosit demonul teoriei**, ce-l are ca autor pe Eugen Simion în proporție de trei pătrimi, în ultima pătrime Eugen Simion fiind „personajul“ cărții sale. Traducătorul și alcătuitorul acestui volum, Adam Puslojić, a construit, de fapt, o narațiune-puzzle structurată în patru secțiuni: jurnalul unui critic (eseuri, însemnări despre literatură și critică literară); portrete literare creionate de Eugen Simion scriitorilor: M. Eminescu, M. Eliade, I.L. Caragiale, L. Blaga, Ion Barbu, Emil Cioran, Constantin Noica, Dumitru Stăniloae, Geo Bogza, D.R. Popescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, R. Barthes și grupării „Tel Quel“, Jovan Dučić, Ioan Flora și spiritului Klokotorist.

Urmează a treia secțiune, unde Eugen Simion este creionat de scriitorii: M.

Cimpoi, V. Cădea, N. Breban, Fănuș Neagu, D.R. Popescu, Nichita Stănescu, Răzvan Voncu, A. Buzura, Eugen Uricaru, N. Iliescu, I. Stratan, G. Tomozei, Cătălin Țârlea, M. Ispirescu, iar în ultima secțiune Eugen Simion este conturat de prietenii sârbi: Radivoje Konstantinović, Radomir Andrić, Moma Dimić, Mića Cvijetić.

Ancadramentul acestei uriașe oglinzi în care reverberază secvențe esențiale din literatura română este asigurat de o precuvântare semnată de Srba Ignjatović și de o postfață aparținând Mariane Dan. Nu în ultimul rând trebuie menționată iconografia fabuloasă a acestei cărți „cu poze“ realizate de V. Blendea, N. Radošević, Jovan Popović, cu desene semnate de Radislav Trkulja, Doru Bosiok, Jovan Dučić, Mirko Petrović, Florin Pucă, Sorin Dumitrescu, care nu au doar un rol decorativ, pentru că încifrează o anume simbolică dătătoare de atmosferă.

De fapt, cu această carte, Adam Puslojić își dezvăluie darul său de a-și aureola prietenii și chiar pe prietenii prietenilor săi care nu întotdeauna îi împărtășesc pornirile prietenoase și, mai mult, trebuința lui imediată de a-i converti chiar și pe neprieteni la prietenia prietenilor săi. Iată un mod de a fi înțeleasă această carte heteroclită, o adevărată enciclopedie a confesiunilor, populată de personaje care, la rândul lor, devin ele însele centre de iradiere.

„I miei vicini sono i miei cugini“, spune un proverb italian care îmi amintește de perioada mea de *fasonare* ca „sârbist“ la fața locului. Ca simplu cetățean român, am trăit la Belgrad câțiva ani buni din deceniul opt, sejur care mi-a prilejuit, involuntar, luarea pulsului unei țări care acum nu mai există - Iugoslavia. (De altfel, în istoria ei, această țară a mai cunoscut o ancantizare teritorială când a fost împărțită între cel de-al III-lea Reich, Italia lui Mussolini și Ungaria lui Horthy, dispărând de pe harta Europei pe toată perioada războiului.)

În contactele mele nemijlocite și cotidiene cu cetățeni iugoslavi îmi amintesc că, ori de câte ori mă trăda accentul și recunoșteam că sunt româncă (iar nu slovenă, cum se presupunea), eram ca și luată în brațe cu vorbele: „Dar bine, noi suntem rude. Noi am iubit-o tare mult pe Mignon a voastră“.

Desigur, este vorba despre Principesa Mărioara, căsătorită în anul 1922 cu regele Aleksandar I al sârbilor, croaților și slovenilor. În ciuda acestor „structuri de rudenie“, ca și a vecinătății noastre, un traducător literar, mesager între cele două

culturi atât de apropiate geografic, trebuie să respecte la sânge granița lingvistică de netrecut, cum ar fi, de pildă, faptul că orice calc metaforic (cu atât mai puțin lingvistic) este exclus. Numai așa se explică paradoxul că, în ciuda atâtor vorbitori instruiți de limbă română și sârbă, de-o parte și de alta a Dunării, traducătorii literari de elită sunt foarte rari.

Ca traducător, Adam Puslojić dovedește vocația de hermeneut. În această carte, poate ca o promisiune la volumul bilingv **Eminescu** ce urmează să apară foarte curând, Adam Puslojić vine cu **Rugăciunea unui dac**. Este un Eminescu naturalizat în literatura sârbă și totuși cu reverberații genuine. De altfel, toți poeții români transmutați în limba sârbă par renăscuți a doua oară. Iată cum traducerea poate fi o artă precisă, nu doar un oximoron creat de Wittgenstein.

Cu această carte, Adam Puslojić reușește să impună lumii literare, și nu numai, personalitatea de gânditor a lui Eugen Simion care a știut să îmbine activitatea științifică cu cea literară. Apoi, lectorul sârb (în unele cărui mă substitui) va descoperi în Eugen Simion pe unul dintre cei mai profunzi moralisti ai secolului al XX-lea, va fi impresionat de simplitatea senină a lui Eugen Simion care disimulează o minte iscoditoare și o mare genero-

confesiuni

zitate intelectuală, apoi de extraordinara sa mobilitate stilistică, de orizontul său cultural de largă respirație, de propensiunea sa față de spiritualitatea sârbă dezvăluită cu ferveoare în studiul dedicat lui Jovan Dučić. Și mai cred că traducătorul și alcătuitorul acestei cărți, Adam Puslojić, i-a relevat lui Eugen Simion talentul său de romancier influențat de propriile sale teorii literare.

Această carte este traversată de interferența a două climate culturale și poate fi încadrabilă și în categoria „Românică“, și în categoria „Serbică“.

„De obicei, ochiul vecinului e dușmănos“, spune o maximă latină. Posibil, sub alte zări, numai că aceste două națiuni prea au trăit sub „teroarea istoriei“ (unul din leitmotivele operei lui M. Eliade) ca să mai cadă în capcana vrajbei. Nu demult, doar acum cinci ani, s-a simțit adierea „teroarei istoriei“, cu binefacerile „genocidului umanitar“, care ar fi mai bine să rămână un livresc și odios oximoron, scornit de o minte perversă.

Iar autorul și traducătorul coabitează în această carte care se numește **A obosit demonul teoriei** și care pare să fi fost scrisă și rescrisă sub imboldul aceleiași cerințe: „E mult mai rușinos să te îndoiești de prietenii tăi, decât să fii trădat de ei“.

italo calvino:

Aventura unui funcționar

Lui Enrico Enei, funcționar, i s-a întâmplat să-și petreacă o noapte cu o frumoasă doamnă. Ieșind din casa ei dis-de-dimineată, văzduhul și culorile primăverii îl întâmpinară proaspete, tonifiante și noi, și i se părea că pășește în sunet de muzică.

Trebuie spus că Enrico Enei datoră acea aventură doar unui norocos concurs de împrejurări: o sărbătoare-ntre prieteni, o specială și trecătoare dispoziție a doamnei - femeie de altfel stăpână pe sine și foarte prudentă -, o conversație în care el se trezise în largul său, ajutorul dat ambelor părți de o ușoară exaltare alcoolică, sinceră sau poate simulată, și-n plus, o abia favorizată combinație logistică în momentul plecării oaspeților. toate astea la un loc, așadar, și nu farmecul personal al lui Enei, eventual doar înfățișarea lui discretă și oleacă anonimă care putea să-l recomande ca un camarad pur și simplu, duseseră la neașteptata reușită a acelei nopți. Conștient de asta și modest din fire, își prețuia cu atât mai mult șansa. Știa însă ca fapta-n sine n-o să aibă nici un fel de urmări; îi părea rău, fiindcă o relație serioasă i-ar fi creat probleme prea mari pentru nivelul său de viață obișnuit. Perfecțiunea aventurii consta în a fi început și a se fi sfârșit în cursul unei singure nopți. Prin urmare, Enrico Enei era, în dimineața aceea, un om care a avut parte de tot ceea ce și-a dorit el mai mult pe lume. Casa doamnei se afla pe o colină. Enei cobora pe o alee verde și înmiresmată. Era înainte de ora la care pleca el de obicei spre birou. Doamna îl expediasse din casă mai devreme, ca să nu-l vadă servitorii. Faptul că nu dormise nu se cunoștea, ba chiar îi oferea o nefirească luciditate, o activare nu a simțurilor, ci a gândirii. O pală de vânt, un zumzet, un miros de arbori i se părea ceva care, într-un fel, i se convenea și de care trebuia să se bucure: nu mai concepea să fie discret în a gusta frumusețea. Faptul de a se fi spălat într-o casă străină, de a se fi îmbrăcat în grabă și fără să se radă, îi lăsa omului metodic din fire, o impresie de anulare a obiceiurilor, și se gândi un moment să dea o raită pe-acasă, înainte de-a ajunge la birou, să se bărbiească și să se aranjeze. Timp ar fi avut, dar Enei renunță pe loc la idee, preferă să creadă că era târziu, temându-se de fapt că, acasă, repetarea gesturilor zilnice ar fi dizolvat atmosfera de excepție și bună stare în care se mișca.

Hotărî ca ziua lui să aibă o curbă calmă și generoasă, pentru a păstra cât mai mult cu puțință ereditatea acelei nopți. Memoria, dacă se străduia să refacă răbdător ceasurile trecute, secundă cu secundă, îi oferea paradisuri nesfârșite. Rătăcind astfel cu gândul, domol,

Enrico Enei se îndrepta spre capul liniei de tramvai. Tramvaiul aștepta, aproape gol; vamanii stăteau jos și fumau. Enei se urcă fluierând, cu poalele pardesiului fluturând, și se așeză puțin anapoda, după care-și găsi o poziție mai urbană, mulțumit de a se fi corectat la moment, dar fără să-și reproșeze gestul neconformist care-i venise firesc. Zona nu era populată și nici matinală. În tramvai se afla o gospodină căruntă, doi muncitori care discutau și el, un tip satisfăcut. Lumea cumsecade a dimineții. Îi erau chiar simpatici; el, Enrico Enei, pentru ei un domn misterios, misterios și satisfăcut, până atunci nemaivăzut în tramvai la ora aceea. De unde putea să vină? se întrebau ei probabil. Dar el nu-i ajuta să priceapă: se uita la glicine. Se uita la glicine care unul care știe să se uite la glicine: de chestia asta Enrico Enei era conștient. Era un călător care dă bani taxatorului în schimbul biletului, și între el și taxator era o relație perfectă de la călător la taxator, cum nu se poate mai bine. Tramvaiul cobora spre fluviu; strașnică mai e viața. Enrico Enei coborî în centru și intră într-o cafenea. Nu cea în care intra de obicei. O cafenea lucrată numai și numai în mozaic.

De-abia deschisese; casiera nu era încă; barmanul căuta să pornească aparatul. Enei păși ca un stăpân până-n centrul localului, se arătă la tejghea, comandă o cafea, luă un biscuit din bolul de sticlă, mușcă, mai întâi cu lăcomie și-apoi cu expresia celui ce-și simte gura amară după o noapte albă. Pe tejghea era un ziar, Enei îl răsfoi. Nu cumpărase ziarul de dimineată - era primul lucru pe care-l făcea în drum spre serviciu. Era un cititor înveterat, minuțios; urmărea până la amănunte faptele, citea toate paginile. Dar în acea zi privirea îi alerga peste titluri, fără să facă vreo legătură în minte. Nu reușea pur și simplu să citească. Trezit poate de mâncare, de cafeaua caldă sau de atenuarea efectului de răcoare matinală, îl impresură din nou un val de senzații ale nopții din care tocmai ieșise. Închise ochii, ridică bărbia și surâse.

Atribuind acea expresie de mulțumire a clientului unei informații sportive din ziar, barmanul îi spuse: „- Ah, ce ziceți de revenirea lui Boccadasse?” - și-i arătă titlul care anunța vindecarea unui mijloc. Enei citi și, în loc să exclame așa cum ar fi vrut: „Marele Boccadasse, mai încape vorbă, dragul meu!”, se mărgini la un: „...Sigur, sigur...” și, nedorind ca o conversație despre meciul de duminică să-i devieze belșugul de sentimente, se întoarce spre casă, unde, între timp, se instalase o casieră tânără și cu o mină dezamăgită.

- Deci - făcu Enei, confidențial - am de plată o cafea și un biscuit.

Casiera căscă.

- Somn, așa devreme? - spuse Enei.

Casiera dădu din cap, fără să suradă. Enei își îngădui un aer complice:

- Vai, vai, ați dormit cam pe sponci, așa e?

Stătu pe gânduri o clipă, apoi, convins că tipa l-ar fi înțeles perfect, adăugă:

- Eu de-acum încolo urmează să dorm.

Tăcu, făcând pe enigmaticul. Plăti, salută și ieși. Intră la frizerie.

- Bună ziua, domnule, luați loc, domnule - spuse frizerul într-un falset profesional care lui Enrico Enei îi sună ca un semn făcut cu ochiul.

- Ia să vedem, barba s-o radem! - răspunse cu sceptică participare, privindu-se-n oglindă. Fața sa, cu prosopul înnodat la gât, părea un obiect de sine stătător și oarecare semn de oboseală, nemaifiind corectate de atitudinea generală a persoanei, prindeau relief; era totuși vorba de o față cu totul normală, ca a unui călător coborît din tren în zori, sau a unui jucător ce și-a petrecut noaptea la masa de joc; dacă n-ar fi fost o anume expresie care să învedereze felul deosebit al osteneții, observă încântat Enei - relaxată și indulgentă, a omului care și-a avut de-acum partea sa și e gata de orice, la bine și la rău.

„De cu totul alte mângâieri - păreau a spune obrajii lui Enei pământului, în timp ce lăsausu badijonați cu spuma caldă - de cu totul alte mângâieri am avut noi parte!”

„Rade, briciule - părea să-i spună pielea - dar n-o să razi ce-am simțit și ce știu!”

Lui Enei i se părea că între el și bărbier se înfiripase o conversație plină de aluzii, în schimb acesta tăcea mîlc ca și el, mînuind cu atenție sculele. Era un bărbier tânăr, nu prea vorbăreț, mai mult din lipsă de imaginație decât din discreție; adevărul e că, vrînd el să spargă gheața, spuse:

- Anul ăsta, ce mai? Vreme frumoasă deja, primăvară, ce mai...

Enei îi auzi vorbele în toiul conversației sale imaginare și cuvîntul „primăvară” căpătă înțelesuri și subînțelesuri.

- Da! Primăvara... - spuse, cu un surâs treaz pe buzele pline de săpun. Punct în care conversația încetă.

Enei însă simțea nevoia să vorbească, să se exprime, să comunice. Iar bărbierul nu mai zicea nimic. Enei dădu să deschidă gura de două sau trei ori, în timp ce acela ridica briciul, dar nu-i veneau cuvintele, și briciul revenea deasupra buzei și bărbiei.

- Ce-ați spus? - făcu bărbierul, văzînd cum se mișcau buzele lui Enei, fără să dea

lrumul vreunui sunet.

Și Enei, cu tot elanul:

- Duminică revine Boccadasse!

Aproape că strigase; ceilalți clienți își ntoaseră spre ei fețele pe jumătate săpunate; bărbierul rămase cu briciul în aer.

- Va să zică, dumneavoastră țineți cu Boccadasse?, spuse, oleacă supărat - știți, că sunt cu *** -, și spuse numele celeilalte schipe orășenești.

- Aha, înseamnă că duminică o să aveți un neci ușor, sigur..., dar entuziasmul său era deja stins.

Odată bărbierit, ieși în stradă. Orașul era însufletit și sonor, geamurile erau străbătute de fulgere de aur. apa zbura pe deasupra fântânilor. troleele tramvaielor scoteau scânteii pe deasupra firelor. Enrico Enei pășea cape creasta unui val, când avântat, când melancolic în sufletul său.

- Măi să fie, Enei, tu ești?

- Iar tu ești Bardetta!

Dăduse nas în nas cu un fost camarad de școală pe care nu-l mai văzuse de zece ani. Își spuseră frazele obișnuite, cât timp mai trecuse, cum nu se schimbaseră deloc. De fapt, Bardetta era mai degrabă cărunt, iar înfățișarea vulpească și puțin vicioasă i se accentuase. Enei știa că Bardetta era om de afaceri, dar trecuse prin situații mai puțin clare și, de câteva vreme, trăia în străinătate.

- Tot la Paris?

- Venezuela, acum. Sunt pe picior de plecare. Dar tu?

- Tot pe aici - și nu-și putu reprima un surâs jenat, ca și cum s-ar fi rușinat de viața lui sedentară, și totodată se posomorî, căci nu reușise să dea de înțeles din prima că viața ui era de fapt cum nu se poate mai împlinită și împăcată.

- Ești însurat?, întrebă Bardetta.

Enei profită de ocazie pentru a rectifica acea primă impresie.

- Burlac!, spuse. Burlac, cum mă știi! Rezistăm. băiatule!

Da. Bardetta, bărbat fără prejudecăți, gata să se-ntoarcă-n America, fără să mai aibă vreo legătură cu orașul și bărfele sale, era tipul ideal căruia Enei i-ar fi putut împărtăși euforia, singurul căruia putea să-și mărturisească secretul. Ba chiar, față de el ar fi putut să și exagereze puțin. să-și relateze aventura de azi-noapte ca pe un fapt obișnuit pentru el.

- Chiar așa, stăruie el - burlacii ca noi nu se dezminț, nu? - vrând să amintească de faima de vânător de dansatoare avută odinioară de Bardetta.

Și deja rotunjea fraza cu care ar fi atacat subiectul, ceva de felul: „Chiar în noaptea asta, de exemplu...”

- Ca s-o spun pe-a dreaptă - făcu Bardetta, cu un surâs cam sfios - acum sunt cap de familie, am patru copii...

Enei auzi replica exact când era gata să intre în atmosfera unei lumi epicureice și fără prejudecăți; încât donjuanul din el dădu înapoi. Îl fixă pe Bardetta; abia atunci își dădu seama de înfățișarea sa cam șifonată, sărăcăcioasă, de aerul său îngrijorat și ostenit.

- Așa, patru copii... spuse, pe un ton opac, feliicitări! Și cum te descurci, pe-acolo?

- Prea mult nu e de făcut... Peste tot e la fel... Să ieși la liman... să ai grijă de familie... și-și desfăcu brațele cu un aer de învins.

Lui Enei, dintr-un instinct al umilinței, i se făcu milă și chiar se căi: cum putuse să se dea mare cu propriile șanse, încât să doboare o zdreanță de om ca acela?

- Ei, știi foarte bine că și-aici - se grăbi el să mai repare ceva -, se trage targa pe uscat, zi de zi...

- Să sperăm că într-o bună zi lucrurile o să meargă mai bine...

- N-avem încotro...

Își urară toate cele, se salutară, și-o luară fiecare în altă parte...

Enei se simți inundat de păreri de rău: posibilitatea de a i se confesa lui Bardetta, cel din imaginația lui, i se păruse o ocazie extraordinară, pierdută acum pentru totdeauna. Ratase o conversație ca de la bărbat la bărbat, pe bune, chiar și ironică, fără să-și ridice poalele-n cap sau să se fâlească, iar prietenul ar fi plecat în America cu o amintire neștersă; și Enei se și văzu proiectat în gândurile acelui Bardetta din închipuire, în timp ce în Venezuela sa, amintindu-și de vechea Europă - săracă, dar mereu fidelă culturii frumuseții și plăcerii - s-ar fi gândit instinctiv la el, colegul de școală revăzut după atâția ani, cu aceeași ținută precaută și totuși foarte sigur pe el: omul care nu se deslipise de Europa și care parcă îi personifica străvechea înțelepciune de viață, pasiunile cumpănite... Enei se înflăcăra și mai tare: doar așa aventura lui nocturnă ar fi putut să lase un semn, să însemne ceva definitiv, în loc să dispară ca nisipul într-o mare de zile goale și egale.

Poate că ar fi trebuit să vorbească cu Bardetta, indiferent că bietul de el avea alte angarale pe cap, chiar și cu prețul de a-l umili. Și pe urmă, cine-i spunea lui că Bardetta era într-adevăr un falit? Se putea foarte bine să fi jucat vechiul lui rol de vulpoi viclean... „Mă duc după el - își spuse - și reiau discuția.” Alergă înainte pe trotuar, ieși în piață, se-nvârti pe sub coloane. Bardetta dispăruse. Se uită la ceas, era târziu; o luă în mare grabă spre birou. Pentru a se calma, se gândi că mania asta de a se spovedi altora, ca un copil, era un lucru care nu-i stătea în caracter și nici în obicei; iată de ce se și abținuse s-o facă. Împăcat astfel cu sine însuși, crescând în proprii ochi, pontă cartela în ceasul de la birou.

Față de munca sa, Enei nutrea acel elan amoros care, deși nemărturisit, înflăcărează inima funcționarilor de îndată ce sunt conștienți de câtă secretă tandrețe și de cât furios fanatism se poate încărcă cel mai

banal dosar, rezolvarea unei corespondențe oarecare, ținerea în ordine a unui registru. Spera, cumva confuz, ca în acea dimineață exaltarea amoroasă și pasiunea funcționărească să se contopează într-un tot unic, să se întrepătrundă, continuând să ardă la nesfârșit. Dar îi fu de-ajuns să-și vadă masa de scris, cu ponosita de mapă verzuie pe care scria „Suspensați”, ca să-l facă să simtă adânc contrastul între vertiginoasa frumusețe de care abia se detașase și viața sa dintotdeauna.

Se-nvârti de câteva ori în jurul mesei, fără să se așeze. Recunoscu că dragostea pentru frumoasa doamnă îl luase prin surprindere. Și nu-și găsea liniștea. Intră în biroul de-alături unde contabilii băteau, atenți și fără tragere de inimă, la mașină. Se opri în fața fiecăruia, salutându-i, râzând nervos, prefăcut, pârjolit de amintire, fără să mai spere altceva, un nebun din dragoste printre contabili. „Așa cum mă mișc acum printre voi în biroul vostru - își spunea - tot așa mă răsuțeam adineaori în așternuturile ei.”

- Așa să știi, domnu' Marinotti! - bătu el cu pumnul în actele unui coleg. Marinotti își ridică ochelarii și-l întrebă molcom:

- Enei, și ție ți-au reținut din salariu pe luna asta patru mii de lire?

- Nu, dragul meu, mie încă din februarie - răspunse Enei, timp în care își aminti de o fiță a doamnei mai spre dimineață, care lui i se păruse cu totul nouă și deschizătoare de imense posibilități erotice - nu, mi se reținuse, continuă cu glas mios, gesticulând cu o mână și fuguindu-și buzele - mi se reținuse din leafa pe februarie, Marinotti.

Ar fi vrut să adauge și alte amănunte și explicații, fie și numai de dragul de a vorbi, dar nu fu în stare.

„Iată secretul - decretă, o dată întors în biroul său: ca în fiecare clipă, în fiecare lucru pe care-l fac sau zic, să existe tot ceea ce am trăit.” Îl rodea totuși o teamă, cea de a nu mai putea niciodată să fie la fel cum fusese, de a nu reuși să exprime, nici prin aluzii și cu atât mai puțin prin cuvinte și poate nici măcar în gând, preaplinul de care știa că avusese parte.

Sună telefonul. Era directorul. Îi cerea detalii legate de petiția Giuseppieri.

- Desigur, domnule director - explică el la telefon, firma Giuseppieri la data de șase martie... - de fapt voia să spună: „Iar atunci când ea mi-a spus încet: Plecați...? am înțeles că nu trebuia să-i las mâna...”

- Da, domnule director, petiția era pentru marfă deja facturată... - dar, de fapt, avea de gând să zică: „Dar de-abia atunci am înțeles că era cu totul altfel decât o crezusem, rece și încrezută.”

Puse jos receptorul. Fruntea i se îmbrobodise de sudoare. Se simțea ostenit, îl ajunsese somnul. Ar fi fost mai bine să treacă pe-acasă, să se răcorească și să se schimbe: îl nervau chiar și hainele de pe el. Se apropiе de fe-reastră. Revăzu curtea mare, mărginită jur împrejur de ziduri înalte și cu multe balcoane, un soi de deșert, ce mai. Cerul se zărea peste acoperișuri, decolorat, acoperit de o patină opacă; tot astfel, în amintirea lui Enei se strecura o albeață opacă, ștergând orice palpit al senzațiilor, în vreme ce prezența soarelui era marcată de o nedeslușită, stăruitoare pată de lumină, ca o durere surdă.

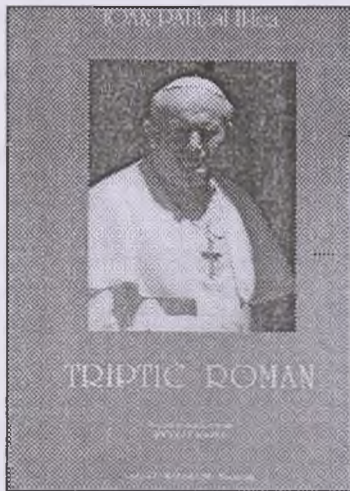
În românește de
Geo Vasile

literatura lumii

Un mare umanist

nicolae mareș

Ne-am obișnuit de-acum ca orice apariție editorială care poartă semnătura Suveranului Pontif, Papa Ioan Paul al II-lea, să devină un eveniment remarcabil cu o largă rezonanță din toate punctele de vedere. Așa s-a întâmplat cu volumul **Să trecem pragul speranței**, iar în 2003 cu **Tripticul Roman**, care s-a răspândit în peste douăzeci de limbi și, în românește, la numai o lună după lansarea fastuoasă de la Cracovia și Roma, într-un an numai înregistrând, potrivit datelor transmise de Vatican, peste 1 milion de exemplare. „Luceafărul“ a fost printre primele publicații românești care a subliniat imediat această apariție insolită prin publicarea unor fragmente relevante.

De unde vine acest interes rar întâlnit pentru scrierile unui sacerdot contemporan? În primul rând, cred, din dorința credincioșilor creștini, dar și a laicilor din cele mai largi sfere și de pe toate meridianele globului de a cunoaște opera acestui mare cărturar: poet, filosof, teolog, unul din gânditorii de mare calibrul al secolului al XX-lea și al începutului celui de-al treilea mileniu. Papa Ioan Paul al II-lea se dovedește a fi un izvor inepuizabil de credință și de știință, pe care le-a acumulat prin cunoașterea teoretică și practică nemijlocită timp de peste șase decenii, în și pe altarul slujirii lui Hristos. Printr-o cultură istorică de mare cuprindere, remarcabilă prin largile deschideri ce vin din formația sa umanistă cu un caracter universal, printr-un talent de mare forță poetică și scriitoricească, printr-o muncă titanică de a răspândi valorile creștine și umane în sfere cât mai largi, conștient fiind că numai prin cunoaștere și prin cultură omul devine și mai uman. Acestea sunt doar câteva trăsături ale portretului acestui mare umanist. Scrierile sale mai recente sunt o predică continuă, care cheamă la perfecționarea comportamentului individual al fiecărui individ în parte, printr-o angajare etică susținută în cunoașterea adevărului, ca pe această bază individul, în cunoștință de cauză așadar, să știe să răspân-

dească binele, această categorie largă și care, pe zi ce trece, devine o *rara avis* într-o lume plină de frustrări. „Servind adevărul din dragostea față de adevăr și față de cei pentru care îl transmitem, spunea Pontiful în fața oamenilor de cultură din orașul Lublin, în care a funcționat ani bun ca profesor de etică, edificăm o comunitate de oameni liberi întru adevăr, edificăm o comunitate de oameni uniți prin dragoste pentru adevăr și prin dragoste reciprocă în adevăr, comunitate de oameni pentru care adevărul constituie principiul legăturilor care îi unește“.

Experiența sa de o viață, ca apostol chemat de Dumnezeu să propovăduiască adevărul și, nu în ultimul rând, ca urmaș al lui Petru, face ca Sfântul Părinte să își propună să o împărtășească larg, împreună cu trăirile sale unice, celor dornici să o cunoască mai bine, ca și valorile creștine în ansamblul lor. Rezultă îndubitabil că menirea pe care o au oamenii și, mai înainte de toate, sacerdoții pe această lume, au în aceste scrieri și în îndemnul Sfântului Părinte o călăuză, în vremurile noastre și de-a pururea, acestea sunt nu numai de luat în seamă, dar de pus, în primul rând, la inimă.

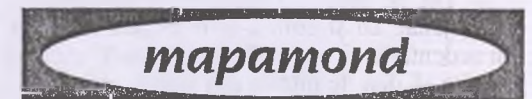
Scrierea **Sculați-vă, să mergem!** este în fapt *chemarea biblică de a ne trezi*, deoarece începând de la Avraam, credința fiecăruia din fiii săi înseamnă depășirea continuă a ceea ce le este drag, propriu, bine cunoscut, pentru a se deschide în spațiul necunoscut, bazându-ne pe adevărul comun și pe viitorul comun al nostru al tuturor în Dumnezeu. Toți suntem invitați să participăm la acest proces pentru a depăși cunoscutul, cercul cel mai apropiat; suntem invitați să ne adresăm aceluși Dumnezeu, care în Iisus Hristos s-a depășit pe sine, „surpând peretele din mijloc al despărțirii“ (cf. Efs 2,14), ca pe noi să ne apropie de sine prin Cruce“.

După ce a explicat, cu ani în urmă, am în vedere lucrarea **Dar și Taină**, ce are slujitorul de prim rang - preotul - de făcut în această direcție, după ce a elaborat paisprezece enciclice în materie de credință, dar și cu privire la unele fenomene arzătoare ale contemporaneității, ca și în alte numeroase scrieri și scrisori apostolice pe care și-a pus semnătura, în lucrarea de referință, **Sculați-vă, să mergem!** - se adresează Pontiful în mod expres apostolilor din lumea întreagă, lor, ucenicilor lui Hristos, ca și întregului Popor al lui Dumnezeu, cu convingerea că acest nou demers va putea să „îi ajute pe toți cei care doresc să cunoască măreția slujirii episcopale, efortul pe care aceasta îl necesită din partea celor chemați, dar, totodată, și bucuria care poate să îl însoțească pe episcop zi de zi pentru realizarea menirii lui“. Făcând o retrospectivă a propriei activități, dar recitind cu voce tare parcă, și apăsând pe unele registre din scrierile sfinte, întruchipându-ne modele și acțiuni demne de urmat ale unor înalți ierarhi de pretutindeni, dar mai ales ale unor polonezi, începând cu Sfântul Stanislaw și terminând cu Primatul Stefan Wyszyński, Sfântul Părinte ne convinge cât de eroică poate fi Biserica creștină în realizarea menirii

ei, îndeosebi datorită acelor Păstori, care au pus și pun înainte de toate, în activitatea desfășurată, grija pentru turma lor. Nimic mai frumos și mai nobil pentru această vocație.

Un mesaj nou de dăruire totală ce trebuie să vină din partea acestora este noua chemare pe care o transmite pe un ton liric și tranșant în noua sa scriere Papa Ioan Paul al II-lea. După ce am parcurs pe nerăsuflă această povestire densă, plină de învățăminte, m-am gândit că, dacă aș fi avut șansa să o cunosc în tinerețe, cu siguranță aș fi devenit preot. N-a fost să fie așa. Acum, mai bogat cu această lectură, am convingerea că mie, ca și cititorilor mireni de pretutindeni ai acestei scrieri, și nu numai acestora, îmi rămâne și le rămâne ca o datorie sacră să îi cinstim și să îi prețuim pe cei care au ales să îl urmeze pe Hristos, ca ucenici ai Lui, mai ales că mulți au îndurat mari suferințe, alții și-au dat chiar viața pentru împlinirea acestei vocații. Îi întâlnim pe unii din cei evocați în paginile lucrării, deja în lumina altarelor, grație chiar Papei Ioan Paul al II-lea.

Să încercăm, așadar, la rândul nostru să îi urmăm în ceea ce au propovăduit și propovăduiesc. Sau, așa cum ne îndeamnă Marele Pontif, „să le ridicăm un *Te Deum* de dragoste și recunoștință“. Unii dintre ei, români fiind, chiar dacă nu sunt în paginile acestui eseu, au fost evocați cu mare căldură, ba chiar cu o smerenie nemaîntâlnită din partea urmașului lui Petru, în timpul vizitei de neuitat pe care Sfântul Părinte a făcut-o, în

mai 1999, la București, și unde, îndeosebi, față de Arhiepiscopul de Făgăraș și Alba Iulia, Alexandru Todea, și-a exprimat dragostea și aprecierea: „pentru marea sa mărturie de fidelitate creștină și de unitate indefectibilă cu sediul lui Petru în vremurile prigoanei“, subliniind, totodată, că: „Fiecare Biserică sau comunitate religioasă din țara noastră a avut martirii săi și în secolul al XX-lea... Astăzi, doresc ca tuturor să le aduc omagiu... Cum să nu amintim, de pildă, de regretatul Cardinal Hossu (1885-1970, episcop de Cluj-Gherla; predecesorul meu Paul al VI-lea a dezvăluit ulterior că unul din cardinalii «in pectore» creați în Consistoriul din 20 aprilie 1969 a fost Monseniorul Hossu și l-a numit «ilustru servitor al Bisericii, preamertuos pentru fidelitatea sa și îndelungile suferințe și privațiuni pe care le-a îndurat pentru ea; simbol și reprezentant al însuși al fidelității multor Episcopi, preoți, călugări și călugărițe și credincioși ai Bisericii de rit bizantin»“.

„Și Biserica catolică de rit latin a fost obiect de prigoană, așa cum e documentat de figura dârză a Slujitorului lui Dumnezeu, Monseniorul Aaron Marton (1896-1980), Episcop de Alba Iulia, care a fost mai întâi întemnițat și apoi constrâns să trăiască cu domiciliu forțat. Cu profundă emoție amintesc, totodată, de Monseniorul Anton Durcovic (1888-1951), eroic episcop de Iași, mort în închisoare. Sunt doar câteva din multele și ilustrele figuri de ucenici ai lui Hristos, victime ale unui regim care, ostil lui Dumnezeu prin ateismul său, a călcat în picioare și omul, creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.“

Ion Crețu

Centenar Leopold Bloom

meditații
contemporane

Nu mă interesează câtuși de puțin trairile femeilor, ci cum sunt ele îmbrăcate!
Joyce

Nu-mi amintesc de aniversarea - cu atâtă fast - a unei opere literare, fie că este vorba despre *Iliada*, *Madame Bovary* sau *Ion*. E foarte posibil să mă înșel, dar asemenea momente, din câte știu, sunt rezervate de regulă autorilor mai degrabă decât creațiilor lor. Și totuși, anul acesta Albionul și-a ridicat pâlăria, cu tot ceremonialul de rigoare, în fața unui asemenea eveniment: 100 de ani de la "aventura" lui Leopold Bloom, așa cum a fost ea povestită de James Joyce. Dacă ținem cont de faptul că Joyce nu a beneficiat de sufragiile Academiei suedeze, situația ne apare cu atât mai insolită. (De altfel, nici ceilalți doi stâlpi ai romanului modern, Dostoievski și Proust, nu sunt purtători ai celebrului Premiu Nobel, ceea ce este cu adevărat o performanță!)

La 16 iunie 1904, se știe, debutează aventura lui Bloom prin Dublin. Potrivit unui jurnal "ad hoc", în această zi memorabilă, Leopold Bloom, locuitor al orașului Dublin, evreu și martir al soției sale Molly, iese din casă să-și cumpere rini-chie de porc pentru micul dejun și intră în legendă.

Nu ne propunem să susținem valoarea literară, în absolut, a romanului *Ulise* - un profesor care preda Joyce la o universitate americană făcea chiar caz de faptul că nu citise (nu putuse citi) până la capăt capodopera joyciană -, mult mai la îndemână ne-ar fi să consemnăm reacțiile stărnite de *Ulise*, considerată opera literară cea mai supraevaluată a secolului al 20-lea. Nu se poate nega, totuși, că *Ulise* a schimbat radical modul în care s-au spus până atunci povestirile în scris și, lucru deloc lipsit de interes, pe ecran. Potrivit lui Mircea Ivănescu, talmăciitorul romanului în discuție în română (Univers, 1984), "orice lectură a romanului *Ulise* ar trebui să înceapă prin referirea la cel mai însemnat dintre modelele de inspirație, de elaborare, a cărții: *Odissea*".

Firește, nu se pune nici o clipă problema de a-i face concurență lui Joyce, cu această sărbătoare, ci mai degrabă să se ofere lumii o imagine a unui oraș intrat în mitologie. Ideea de a reface traseul lui Leopold Bloom a avut-o Fiachra Gibbon, idee primită cu o mare doză de entuziasm de lumea literară și împărtășită lumii prin intermediul cotidianului "The Guardian".

James Joyce a spus odată că în drumul nostru prin viață întâlnim cohorte de stafii, de hoți, de vagabonzi - dar, în ultimă instanță, ne întâlnim pe noi înșine. Italo Svevo, care a luat lecții de engleză de la Joyce, în Trieste, îl descrie pe acesta ca pe un rebel la puterea a doua: răzvrătit împotriva a tot ceea ce înseamnă englez, națiune față de care a nutrit o ură profundă, dar și împotriva a ceea ce este de sorginte irlandeză, concept pe care a vrut să-l reformeze și să-l lumineze. Cu Svevo, Joyce a fost deosebit de generos, susține Edna O'Brien, autoarea unui substanțial studiu dedicat lui James Joyce. El a împrumutat părul soției scriitorului italian ca model pentru Anna Livia, promițând în mod solemn că i-l va înapoia. Yeats, care l-a întâlnit pe Joyce în Dublin, pe când acesta era foarte tânăr, l-a descris ca pe un "soft tiger cat." Ole Vinding, un critic danez, care i-a însoțit prin Copenhaga, în anul 1936, pe Joyce și pe Nora Barnacle, tovarășa de viață a lui Joyce, relatează că autorul lui *Ulise* avea o singură ambiție, o ambiție centrată asupra lui însuși și că-și lua întreaga energie din mediul înconjurător. Eisenstein, care l-a întâlnit pe Joyce la Paris pentru a discuta cu el o posibilă ecranizare

a lui *Ulise*, "a văzut" un tip cu ochelari cu lentile groase, un șaman stând într-o încăpere cufundată în penumbră, care abia scotea un cuvânt; cu toate astea Eisenstein a plecat convins că se aflase în prezența unei ființe extraordinare.

Când Lucia, fiica lui Joyce, l-a întâlnit pe Samuel Beckett, toată afecțiunea de care era ea capabilă s-a resfrânt asupra autorului lui *Molloy*. La început, Beckett a fost captivat de repezițiunea extraordinară a conexiunilor pe care le făcea Lucia, de trecerea rapidă de la un subiect la altul, de geniul tatălui care o traversa liber, dar curând deveni preocupat de prea marele ei atașament. Astfel, la un prânz la care îl invitase Lucia, Beckett a recurs la stratagema burlescă: s-a prezentat însoțit de o prietenă. În consecință, a fost gonit din casa lui Joyce și ani mai târziu, Joyce se va referi la el, în *Finnegans Wake*, ca la "Sam" și la "diarrhio" lui literar.

Asemenea altor genii, nici Joyce nu a fost scutit de înțepăturile, chiar atacurile contemporanilor iar unii dintre ei, aparținând elitei criticii, l-au ironizat. Auden și Spender l-au acuzat că scrie "cărți ermetice pentru cei bogăți", E.M. Foster a socotit că *Ulise* este o "încercare încăpățânată de a acoperi lumea cu noroi"; notă aparte o face Wyndham Lewis care susține că arta lui Joyce seamănă cu scărmanatul unei maimuțe obsedate. Când a apărut în revistele literare „Work in Progress“ (devenită ulterior „Finnegans Wake“), s-a iscat un imens scandal, romanul fiind calificat drept o sodomie literară, opera

unei minți naufragiate incapabile să-și descarce marfa.

Joyce, s-a spus, avea o natură proteică. Oftalmologul lui susținea că este "a big boss", iar Adolf Hoffmeister, artistul ceh venit la Paris pentru a-i face portretul, a spus că lumea se teme de Joyce. Și cu siguranță mulți se temeau de el, nu însă Nora. Cei doi au rămas împreună de-a lungul furtunoșilor lor ani de vagabondaj, iar Joyce a mărturisit unui prieten, fără nici o urmă de resentiment, că ea nu a citit mai mult decât primele pagini din *Ulise*, în ele incluzând și pagina de titlu! La auzul laudelor referitoare la capitolul despre Penelopa, ea a afirmat că soțul ei nu știa nimic despre femeii. Din lectura mărturisirilor tuturor celor care l-au cunoscut pe Joyce reiese, s-a afirmat, figura compozită a unui amalgam dintre Homer și Rudolph Valentino. Suprarealistul Philippe Soupault - care a conceput împreună cu André Breton ideea scrisului automatic, un univers foarte îndepărtat de scrisul melodios și supus unei mari rigori folosit de Joyce - îl prezintă pe acesta cufundat într-o baie de umanitate, care în perioada petrecută la Trieste frecventa micile cafele și se amesteca printre oamenii de rând și care, când mergea la teatru, era mai puțin atras de scenă decât de atmosfera din jurul lui, de lumini, de spectatori, ceea ce este greu de crezut din partea unui om care a ținut zece conferințe despre *Hamlet* la Societatea di Minerva și pentru care Shakespeare a rămas o obsesie perpetuă. Într-un spirit de veritabil pelerin, Soupault a vizitat Trieste și s-a plimbat pe străzi și prin locurile pe unde a trecut Joyce pentru a asculta sunetele pe care le auzise Joyce, pentru a vizita clădirea în care a început să scrie Joyce romanul *Ulise*, astfel că, într-un fel, Soupault poate fi considerat un precursor al sărbătorilor care stau azi sub semnul Bloomsday - 16 iunie.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Hermann Hesse (1877-1962)

În ceață

Cât de straniu e mersul prin ceață!
Singură-i piatra și orice vâstar e.
Nici un pom nu-l vede pe altul la față.
Singular e fiecare.

De prieteni mi-a fost lumea plină
Pe când viața părea să-nlumine.
Dar acum, când ceața se-nclină
Nu se mai vede nimeni.

Într-adevăr, înțelept nu apare
Cel care bezna nu o străbate,
Bezna ce-nceț și fără cruțare
Îl desparte de toate.

Cât de straniu e mersul prin ceață!
Viața-ntregă e o-nsingurare.
Nimeni nu-l știe pe altul la față.
Singular e fiecare.

alina boboc

Dramaturgul român de azi

De mai mulți ani, se tot vorbește despre o criză a textului dramatic românesc, care, în general, urmează fie modele antedecembriste, fie se înscrie în zona parabolii. De unde vin cauzele acestei crize și cum poate fi ea ameliorată sunt chestiuni despre care se poate discuta foarte mult. Fapt este că, în tot acest timp (de după 1990), se tipăresc piese românești, unele apucând chiar să se joace (cu cât succes, este de văzut pentru fiecare în parte) și să intre uneori în competiții, în festivaluri.

În acest demers de încurajare a dramaturgiei românești se încadrează, în mod firesc, și intențiile singurei edituri specializate în teatru la noi, UNITEXT, prin publicarea, între altele, a unor piese românești. Aici tipărește și Alina Nelega (cunoscut critic de teatru, membru al UNITER, prozator, traducător, jurnalist) cartea www.nonstop.ro (piesă de teatru însoțită de eseu *Piesa românească, astăzi*, București, Editura UNITEXT, Colecția „Piese noi”, Seria „Dramaturgi români”, 2000, 112 p.).

Piesa este un decupaj din zona *underground* a societății și prezintă, în nouă scene, viața în nuanțe cenușii, a cinci personaje, care trăiesc într-o lume a lor, evident desacralizată (până și îngerii din final sunt prinși într-un joc murdar al afacerilor cu organe umane), lipsită de

criterii și deci de valori. Doi tineri, Otto și Miki, își petrec umila lor existență într-un internet-café, patronat de chinezul Frank, în compania unei actrițe semiprostituate, Sidi. Otto, un student transsexual, care tot înghețe testosteron pentru a deveni bărbat, și Miki, un poet submediocru, beau, se droghează, vorbesc engleza minimă (cea de pe ziduri), intră într-o afacere cu cadavre etc.

Concepția despre viață a lui Otto este foarte precisă: „Viața e o adiere. Viața e o prună - surpriză! - pe o creangă de măslin. Viața e o scară de coteț /.../. Viața e să mergi cu viteză și cu frânele defecte. Viața e o femeie cu barbă. Viața e ca fumul de țigară. Viața e cea care te ucide, nu moartea. Viața e să ți-o tragi până dai în primire. Că atunci ți-o trage ea. Viața e o curvă.” ș.a.m.d.

thalia

Personajele trăiesc prin verva dialogul superficial, scabros, morbid. Textul a câștigat Concursul UNITER pentru cea mai bună piesă românească a anului 2000 (Concursul, premii și editarea cărții au fost sprijinite de Fundația „Principesa Margareta a României”).

Eseul *Piesa românească, astăzi*, comp. dintr-un *Scurt istoric* și o *Clasificare similitivă și pseudo-subiectivă a autorilor dramatici (relevanți) ai ultimului deceniu* propune o viziune interesantă asupra dramaturgiei românești contemporane. Desigur, este o lucrare exhaustivă (și autoarea nici nu propune acest lucru), dar marchează un punct de vedere într-o eventuală analiză ulterioară mai amplă. Pentru Alina Nelega, dramaturgii români se clasifică astfel: teatrul post-absur și poezia (Matei Vișniec, Saviana Stănescu); teatrul livresc, prozatorii (Radu Macrinici, Vlăd Zografi); teatrul omiletic, polemistic (Dumitru Solomon, Alina Mungiu); suprarealității indioși (Iosif Naghiu, Răzvan Petrescu); mântuitorii de stereotipii (Valentin Nicolau, Theodor Hergehelegiu); violenții (Ștefan Caraman, Cristian Juncu, Gianina Cărbunaru); pos textualismul burlesc (Horia Gârbea, Dumitru Crudu); rătăciții (Ion Mircea, Ștefan Zicher scriitorii-actori (Paul Ioachim, Olga-Del Mateescu); scenariștii (Petre Barbu, Nicu Horodniceanu, Marius Barna); excepția de regulă (Andreea Vălean).

Categorizarea de mai sus este însoțită de argumente, de explicații cu trimiteri directe la texte, de analize de finețe, toate acestea fiind menite să garanteze seriozitatea cercetării de mai sus.

Vară sufocantă și enervantă. Liniște totală în lumea filmului românesc. Nici o zvâcnire. Speranțele noastre în privința renașterii filmului autohton s-au cam ofilit. Toți ne-au promis că anul acesta vom asista cu siguranță la revitalizarea cinematografului nostru. Câteva zvâcniri, dar atât. Dacă Centrul Național al Cinematografului ne promite de zor, cum că lucrurile se vor schimba în mod fundamental, dacă premierele anului 2004 s-au lăsat îndelung așteptate, dacă valul „tinerilor furioși” a rămas suspendat în aer și seamănă mai mult cu o metaforă, comunicarea computerizată ne scoate din dilemă și ne redă șansa de a visa. De a visa la viitorul

arta filmului

filmului românesc. Cum? Prin realizarea unui site la adresa www.romfilmpromotion.ro, care promovează cinematografia românească în lume. El are ca principal obiectiv relansarea producției autohtone de filme.

Prin www.romfilmpromotion.ro, profesioniștii filmului din străinătate pot afla, în mod interactiv, informații despre locațiile de filmare existente în România, resursele de producție românești, informații relevante despre România (de exemplu: statistici, adrese, instituții, televiziuni etc.).

Inițiativa acestui modern și îndrăzneț proiect este *Adviser Interactive*. La ce s-a gândit organizatorii când au conceput un astfel de program? Evident, la șansa reală a filmului românesc în lume, mai ales că el este

Salvarea cinematografului românesc vine din partea Internetului

irina budeanu

promovat în mod susținut de o echipă de profesioniști. Aventura lor internautică a pornit de la construirea unei identități pentru **Romanian Film Promotion**, o organizație non-guvernamentală de promovare a filmului românesc, a tinerilor actori și regizori, a producătorilor și festivalurilor de film românești.

Site-ul are secțiuni dedicate prezentării filmelor românești produse în ultimii ani (ce-i drept nu sunt prea multe!) și festivalurilor locale sau internaționale (nici la capitolul participării la festivaluri nu stăm prea grozav). Ce mai cuprinde acest site? Participările românești la festivalurile internaționale și premiile obținute. De altfel, este singura secțiune foarte bine reprezentată (deși nu prea facem filme, numărul de premii este impresionant). Cinefilii care navighează pe Internet vor putea găsi lunar la această adresă, câte un profil al unui regizor sau actor român, cu portofoliul complet al acestuia. În fine, vom avea o bibliotecă digitală a artiștilor români cu informații corecte și la zi.

Așa după cum ne-au spus organizatorii, în curând, site-ul va permite atât descărcarea unor secvențe din filmele promovate cât și comandarea online a broșurii „Shooting Romania” a Asociației pentru Promovarea Filmului Românesc.

Actualizarea periodică a site-ului vizează și monitorizarea permanentă a articolelor

apărute în diverse publicații și cronici din străinătate. Pentru că beneficiarii acestui instrument modern de lucru nu sunt doar cinefilii. Interesați sunt, deopotrivă, cronicarii și jurnaliștii. Astfel, comunicarea va fi directă și permanent îmbunătățită. Totodată, mediaticizarea filmului românesc se va face mai insistent și sperăm noi, în mod constant. Poate că ar fi interesant să existe pe acest site și o secțiune dedicată atelierelor de lucru ale regizorilor: avanpremierele, secvențe de la turnarea filmelor, din timpul repetițiilor, comentarii ale regizorilor și actorilor, precum și interviuri cu realizatorii premierelor. Nu ar fi lipsită de interes și o secțiune care să cuprindă momentele esențiale ale istoriei filmului românesc cu imagini din Arhiva Cinematotecii Române.

O astfel de inițiativă nu poate decât să ne bucure și să ne dea speranțe că în România cinematograful a anului 2004 se poate schimba ceva. Salutăm proiectul lansat de cei de la *Adviser Interactive*, o ușă care se deschide larg spre prezentul și viitorul filmului românesc.

Cuvintele de plastic și societatea de risc (II)

mariana ploae-hanganu

Discursul asupra riscurilor se transformă însă într-o mișcare dialectică din care rezultă multe ambiguități. Ținând cont că ambiențialiștii dispun de un capital etic deloc de neglijat, politica economiei reale trebuie să-și adapteze discursul, chiar și propriile concepte, redefinindu-le conform noilor obiective. Într-o țară ca Germania, când partidul verzilor vorbește despre politica mediului înconjurător, guvernul și industria fac la fel. Dacă se spune că este nevoie de a reduce, reutiliza, recicla gunoiul, guvernul și industria agită steagul aceleași politici. Se încearcă astfel să se

conexiunea semnelor

stabilească o corespondență între vorbe și fapte pentru a evita orice conflict, aplicându-se pentru aceasta toate metodele - chiar și cuvintele de plastic - pentru promovarea consensului. Și totuși, dacă o problemă care trebuie discutată este condamnată la tăcere, apare riscul ca această lipsă de dezbateri să creeze, mai devreme sau mai târziu, scânteia unor conflicte latente de care nici corecta societate germană nu este scutită.

Cât despre noi, numai citind ziarele sau

uitându-ne în jur, observăm că suntem departe de a atinge un consens în ceva în care încă nu s-a iscat un conflict. Dacă o anumită nemulțumire socială există, latentă și periculoasă, ea nu este însoțită întotdeauna de o atitudine din partea lumii științifice și tehnice. sau, dacă se întâmplă ca aceasta să semnalizeze riscurile anumitor produse, opiniile ei rămân fără mari repercusiuni în rândul populației. Poziția noastră periferică, atât în termeni geografici, cât și în termeni lingvistici, face ca acest „consens“ între vorbe și fapte, între riscuri și cuvinte, fie ele și de plastic, care le semnalează, privind probleme atât de importante ca supraviețuirea noastră într-o societate de risc, să ne vină din afară prin presiune politică și doar rareori din interior. Face parte din cultura noastră, a bunelor și blânderilor obiceiuri tradiționale zicala că „tot ce-i bun face rău“ sau că „tot ce nu omoară, îngrașă“; la adăpostul lor a devenit aproape oficială bagatelizarea

riscurilor și pericolelor societății contemporane cu argumente că ele sunt inerente existenței umane. Este un mod de a trăi haotic fără să știm la ce ne expunem și ce am putea face pentru evitarea pericolelor sau, cel puțin, pentru diminuarea lor.

Indiferent de tipul de discurs adoptat, semnalarea miilor de riscuri rămâne o sarcină necesară care trebuie pusă în aplicare neîntârziat. Cu toți biții de informație de care dispunem - și, mai ales, din cauza excesului acestor biți - dacă nu acordăm o atenție și o grijă specială vieții noastre cotidiene, chiar și aceluia ceva care este atât de cotidian și inerent cum este limbajul, riscăm să luăm cunoștință de problemele existente când este deja prea târziu.

Obsedanta imagine

porumbel dobrogeanu

Ploaie mărunță, enervantă, ne ținea strânși în doliul său. Cuvintele vorbitorilor se lipeau de noi și, totuși, ni se părea un vis ideal. Nu, nu, îmi spuneam, e doar un vis. E doar un ritual în care, ca la-nceputul lumii, se îngroapă nu regele, ci doar masca Lui.

Chiar așa? Nu, iarăși nu! Într-adevăr, marele OM murise. Fizic murise. Definitiv murise. N-am putut să-l văd de aproape. Și-acum mă bucur că nu l-am văzut, fiindcă

păstrez imaginea Sa, de pe coridorul Editurii Cartea Românească, dintr-un moment când, ronțâind un biscuit, răspundea, între două „cranț-cranț“, Georgetei Dimisianu, mereu cu aceeași frază: „Nu pot, am avansat ideea“. Era Marin Preda, cel care putea să se bucure, ca un copil, mâncând un biscuit și spunând: „Nu pot, am avansat ideea“.

Dar imaginea care mă obsedează nu-i aceea, ci alta: după ce s-au terminat discursurile și s-a pus crucea aceea (de lemn de salcâm?) având culoarea aurului vechi, lumea a năvălit acolo, începând să arunce flori. Flori de toate felurile: flori adânc mirositoare, flori jilave, flori enervante, flori cu labe, flori cu

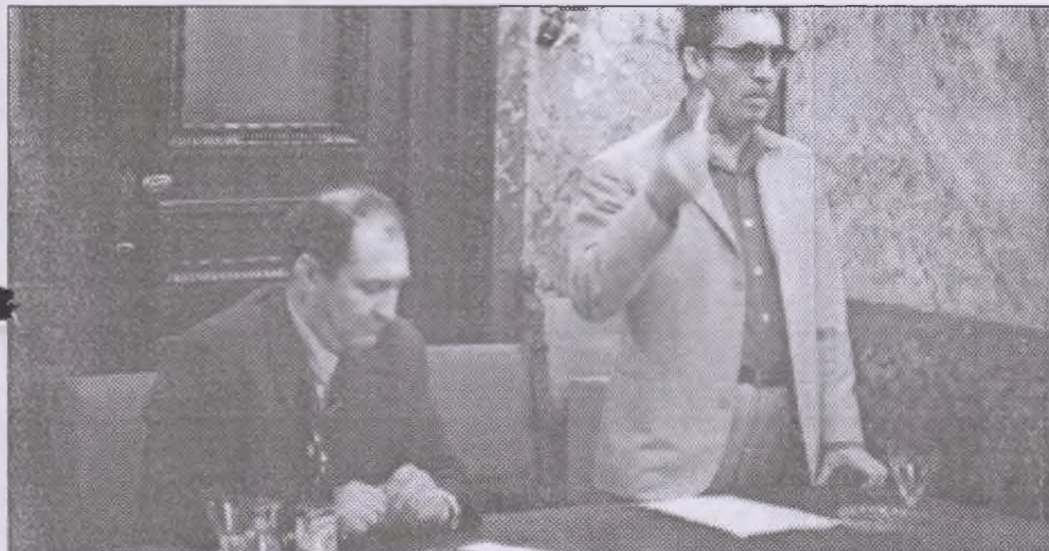
ochi de fecioară, flori cu limbi de șarpe, flori calde și flori cu surâsuri viclene. Flori, flori, flori!

Și-atunci am avut impresia că Marin Preda s-a trezit și se luptă cu florile. Se luptă și, pe măsură ce se luptă, florile se lipeau de el, se-agață de fruntea Lui, și-l trag în jos, sub pământ. La un moment dat, mi s-a părut că-l aud strigând: „Să luați florile astea de-aici! Simt că mă sufoc. Auziți, bă, ce faceți voi acolo?!“ Dar nimeni n-a „auzit“, iar florile acelea continuă să-l tragă-n jos, sub pământ.

...Au trecut de-atunci 24 de ani. (Ce iute alunecă timpul!) Și-n toată această perioadă m-a scormonit o întrebare: cum și de ce a murit Marin Preda? A fost o chemare a Destinului? Sau a fost „ajutat“ să moară? Oare cicatricea (lovitura) de la tâmplă nu poate comunica nimic? Mi-e mi-a comunicat neliniște și îndoială asupra „morții naturale“.

evocări

Iar procesul verbal încheiat atunci și în care se spunea că a „murit înecat în propria-i vomă“, mi s-a părut o ciudată și plină de dubii formulare. Oare azi, în condițiile create de Revoluție, nu s-ar putea elucida adevărul asupra morții lui Marin Preda? Chiar nu știe nimeni nimic? Tăcerea, acum, când nu mai avem motive de teamă (chiar nu mai avem?!), mi se pare dăunătoare. Marin Preda are dreptul la adevărul ce i se cuvine unui geniu. Deci, fac apel la toți cei care pot depune mărturie s-o facă. Și dacă vor tăcea? Atunci întrebările ne vor apăsa și urmări până la sfârșitul vieții. Noi sperăm, totuși, că unele lumini se vor arăta.

Muzică pentru vite, din repertoriul Violetei Craiu

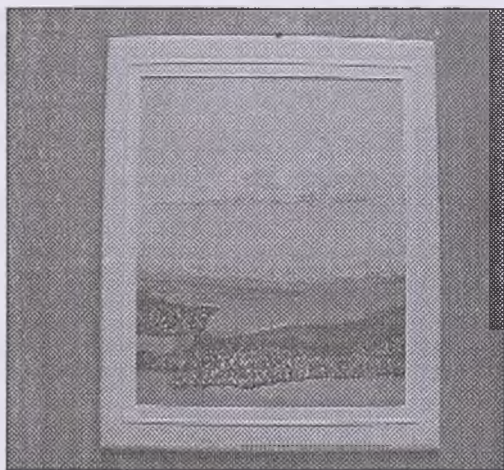
Doamna Violeta Craiu a reușit o performanță demnă de remarcat (chiar și pentru o rubrică așa cum este cea de față): a scris un roman prolecutist postmodern - **Anemona** (Editura M.T.M. PRODesign, Brăila, 2001). De la ferma de taurine, unde „Vlad le explică procesul tehnologic de îngrijire, creștere, sacrificare și truda lui de zi cu zi” (p. 53), până în living, unde „Anemona se așază pe canapea” pentru a face o listă cu ce trebuie pentru „aniversara” fiului său nu e decât un pas. La începutul cărții, Anemona este o puștoaică timidă, frustrată și pregătită să dea pe loc o explicație a numelui ei, ca din manualul de botanică: „Este nume de floare? - Da. Numele științific este anemone nemorosa sau, popular, floarea Paștilor. Este o floare solitară, care crește în pădurile de conifere de la munte și de la câmpie, dar și în grădini și livezi. Înflorște primăvara, când natura se trezește la viață iar sărbătorile religioase sunt așteptate cu sfințenie” (p. 10), spune Anemona plină de freamăt, iar noi ne simțim deodată triști pentru că nu mai aflăm cum se înmulțesc anemonele și nici ce tipuri de flori sunt. Cel căruia îi ține acest discurs specializat este Liviu, primul și veșnicul ei iubit, care însă e căsătorit și are un copil bla, bla, bla. De aceea, romanul doamnei Craiu e unul de iubire, dar și un... bildungsroman. O urmărim pe biata Anemona formându-se, căsătorindu-se cu Vlad, care de fapt nu o iubea, cu care are doi copii, apoi o urmărim înșelată, abandonată și

distrusă, dar regăsindu-se într-un final, peste 'nșpe mii de ani, în brațele, desigur, ale lui Liviu. Ei, bine, toată această poveste este scrisă într-un limbaj de lemn, dar nici măcar unul modernizat, lăcuit, frumos mirositor, ci unul de „tristă amintire”, cariat, găunos: „Tânărul părea mai mare de ani și echilibrat emoțional” (p. 9), „Nu vreau să deschizi ochii pe mine” (p. 11), „Inimile noastre vor să vorbească, nu simți același lucru?” (p. 13), „Probabil pe undeva asta este căsătoria: o prietenie lungă, de o viață, bazată pe respect și încredere și mai apoi, pe dragoste” (p. 17), „Mi-ar plăcea să cred că mă vei aștepta, pentru că am să vin, oricât de târziu va fi în viață!” (p. 29), „Bărbații sunt oameni curajoși și echilibrați, ei nu fac bârfe cu femeile” (p. 108), „Prima iubire nu se uită” (aproape pe fiecare pagină). Ca să vă faceți o idee, iată cum se leagă și un dialog între Anemona tânără și Liviu: „- Vreau să fii a mea... spuse el emoționat, strângând-o mai tare la pieptul lui. - Nu e ortodox ce-mi ceri. Nu sunt de modă veche, dar ne asumăm niște riscuri. Ești deja tată! Mai vrei un copil, de data asta nelegitim, pentru că ai petrecut cu mine câteva zile minunate? La ce ți-ar folosi o noapte de dragoste? (...) - Voi avea grijă de tine să nu rămâi însărcinată, reuă e! Nici nu știi ce pierzi! (...) - Nu insista! Îi mângâie pieptul dezgolit și fierbinte (și plin de păr, îmi vine să adaug - nota mea, C.S.). Și eu te doresc, dar vreau să o fac numai cu acela care mă va iubi și va fi cu mine o viață (...). (Atenție, la replica

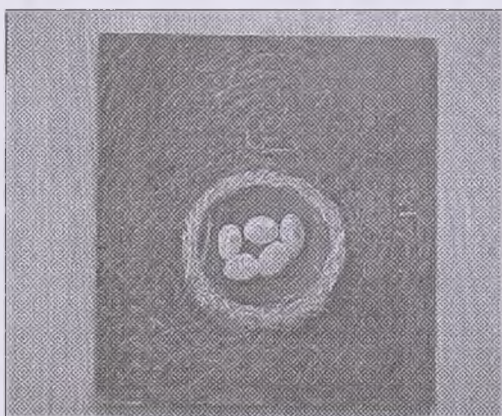
următoare există riscul să vă prăpădiți de râs! -Ești învechită în gândire și refuz să cred că n ai cunoștințe elementare despre sex” (p. 14 15). Oau, ce duș rece! Peste cei 'nșpe mii d ani când cei doi predestinați se vor regăsi: Anemona îl va implora - desigur, cu glasul plii de emoție: „- Fă dragoste cu mine, nu performanțe sexuale! Nu te grăbi, se rugă tânguitor femeia” (p. 168), pentru ca peste un timp să-i spun: „Sunt foarte fericită! Ai fost perfect și îți mulțumesc...” (p. 169). În afară de aceste pagini mustind de clișee și bazaconii doamna Craiu ne servește și niște incredibile porții de umor involuntar: Anemona vrea să se facă economișă, așa că dă la AS (chiar așa AS). După terminarea facultății așteaptă cu nerăbdare... repartiția, pentru care ar fi mai avantajată dacă ar fi căsătorită, dar după ceva timp (respectiv după câteva pagini), o găsim în fața calculatorului, apoi în living. Am păstrat pentru final faza cea mai beton din imaginația doamnei Craiu: Marius și Daniela sunt copiii Anemonei. Marius încearcă să o convingă pe Daniela, un real talent, să facă ceva util cu vocea ei: „Spune-i lui tata să te ducă la fermă să cânti la vaci; dacă acestea dau mai mult lapte, iar tata are un randament crescut în ceea ce privește producția de lapte, de ce nu ți-ai încerca norocul câștigând ce parale?”. Zis și făcut. Daniela merge la fermă, să le cânte vacilor, iar „experimentul se dovede a fi ceva interesant atât pentru Vlad și Marius, cât și pentru ceilalți angajați ai fermei. Daniela cântă ceva cântece, cât ținu mulsul artificial, apoi mai cântă ceva pentru țărani adunați ca la spectacol” (p. 102).

Corina Sandu

corina_sandu2003@yahoo.fr

Numărul a fost ilustrat
cu reproduceri după lucrări
semnate de
Costel Plăvițu

„Paul Spirescu este un poet binecuvântat cu sufletul în lacrimă, ce-și clădește catedrale de invizibile fuioare de fum, din siberiile lungilor sale peregrinări în timpul devastat de fluturii unei tragice și incomensurabile detenții. Loviți-mă de cântec, ar spune el, mergând bezmetic și trufaș în același timp pe liniile de cale ferată ale unui infinit de rouă și dragoste pentru tot ce-i iese în cale ori îl așteaptă în prag. Prin acele porturi trădate ori jefuite de corsari, prin acele cărciumi unde zorii mijesc cu beteala numai în cuiburi

gândului niciodată maculat de schizofreniile modei, ca o strigare de nuntă a frumuseții, ca un tangaș delicat al cuvintelor ce nu vor să alunece din metaforă, adăugând ecoului divin al clipei în etern balans acel dans de fluturi maiestuos fandând aerul unor zăpezi imagine, ca o viscolire de cai în niciodată terminate nopți de sănzienă. «Aș vrea să mai am optsprezeceani...», parcă ar vrea să mai spună ca și Rimbaud, poetul, dar gândește în cele din urmă la fel ca în extaz nebun și dezlănțuit al unui «cer putred și

citate surescitate

denunțătoare de vrăji și păianjeni, iar lăutarii își spânzură de jale în subsuoara lăutei beția zorilor, de acolo vine poezia lui Spirescu o clipă de cristal a speranței lângă botul de rug al iluziei.”

„Toată făptura sa de pelerin al unui timp pe care și-l devoră dintr-o altă lume și dintr-o altă istorie devine o răsfrângere dureroasă a vieții și a morții lui mai demult, întâmplare fierbinte și cosmică a luptei ori a bucuriei, o călătorie pe stelele de coșmar ale fiecărei îndoieli ce-l macină și-l înalță, sfârșind ca un menestrel la porțile acelorași doruri cu lumină de aștri, unde se afla rădăcina misterioasă a unui Dumnezeu pe care-l poartă în spate cu o răsplată sau ca o pedeapsă sisifică.”

„Paul Spirescu îndrăznește să mai scrie astăzi o poezie de inimă, baladă triumfală a

bântuit de lună», că secunda trăirii este unică și inconfundabilă, marea fantastică unde numai dorurile sfinte au dreptul la nemurire...”

„Această cea de a doua sa carte este, în esența frumuseții ei, un cântec de adormire a fluturilor, așa cum, de fapt, suna și titlurile a patru poezii, o cruce a memoriei de pe care lipsesc, fericit, epitafurile și sentințele cu iz de dojană, decisive. **Strigăt clandestin** este o carte unde «aripile fluturilor au înflorit pe câmpii», dar unde și tristețea clipei netrăite apare ca un cearcăn al ochiului dezlipit de splendori ori ca o memorie a lacrimii ce fulgeră tâmpla imaginarului, dar dincolo de toate acestea ea definește un poet excepțional, căreia cu bucurie îi rostim și îi scriem numele: PAUL SPIRESCU.”

(Jon Panait - „Oglinda literară”)

Cele 18 proze scurte din cea de-a doua carte a Anei Cioclov - **Scara de mătase** (Editura Augusta, Timișoara, 2003) - sunt tot atâtea ecuații existențiale ale cuplului, decupate dintr-o varietate practic infinită de situații, în funcție de actanți și de stările pricinuite de iubire într-un cadru în care realul și fantasticul se contopesc în chip ingenios și irepetabil. Întâlnim, astfel, în **Ziua băutorilor de vise**, un cuplu edenic, aflat într-un spațiu în care memoria, ca și prejudecățile, au fost abolite, Carol și Trully abandonându-se frenetic chemării instinctelor. În **Isabela**, autoarea sugerează un coup de foudre pervers și languros dintre un bărbat teafăr și o tânără infirmă. Atmosfera e una de vară buimacă, ireal încărcată de trăiri confuze, de halucinație în preajma maelströmului păcatului posibil sau comis doar cu gândul pentru o fracțiune de secundă ce se dilată înspăimântător. Contopirea paroxistică poate fi una carnală, ca în **Dolce vita**, sau doar spiritualizată artistic, sublimată, precum în **Scara de mătase**, unde o domnișoară, Kenza, îi „pozează” unui pianist care-o transpune în cântecul lui, îi muzicalizează prezența. Fericirea erotică ține la distanță spaimile thanatice, chiar de-i trăită doar în imaginație, ca absență prezentificată, precum în schița **Folie**. Chipul iubitei dispărute zămislește amintiri impalpabile. În bucata **Un fluture pe lampă** e dezvoltată o sugestie din Baudelaire și anume aceea că esența divină a dragostei e indestructibilă. Într-o altă piesă, **Câteva ceasuri din dimineața unei toamne**, poate cea mai poetică din tot volumul, sunt exploatare corespondențele dintre tărâmul spiritualizat, abstract și irepetabil al iubirii, și cel obiectual și palpabil al ambientului casnic. Frumusețea și poezia piesei e dată de antiteza dintre lumea sufletească și cea materială, de contradicția insolubilă dintre credință și trădare, dintre simțămintele încărcate de veșnicie și interesele de moment mercantile și meschine, dintre infinita

Ecuațiile cuplului erotic

ION ROȘIORU

pasionalitate a naturii și ingratitudea firii omenești superficiale și labile. Femeia îndrăgostită nutrește o indicibilă gelozie față de natura înconjurătoare, ca în **Ocean cu parfum de femei**. Prospețimea excitantă a ploii nu face decât să reliefeze angoasa singurătății în doi. Constantin, acordorul de pian din **Cerșetori la porțile cerului**, ca și pianistul din piesa titulară a volumului, o iubește cu disperare pe Marisa căreia „îi adună degetele lungi, dintre sâni, bătăile inimii și i le aază pe clape”. Ea însă dispăre - e și asta o formă de a păstra nealterată o iubire - și el o caută, pe Valea Loarei, într-o noapte în care totul se fantasticizează. Și nu-i deloc singura proză în care unul din membrii binoului erotic aparține altei lumi, cea a umbrelor ce evoluează în feerii nocturne. Întrupări fantomatice își recuperează parcă viețile netrăite, iubirile ratate cândva, elocventă fiind în acest sens **Șapte la urechea nopții**. Din eposul baladesc romantic german pare să descindă Mov, tână fată îmbrăcată în roșu care, în **Aceeași Loreley**, se plimbă pe malul Rinului și vorbește de un iubit fantomatic, având consistența vântului pe esplanadă. Imaginarul năbuiește literalmente peste realitate. Schimbările bruște ale anotimpurilor inflamează simțurile și-n starea de buimăceală granițele dintre realitate și vis se șterg de la sine. Bărbatul din **Atunci când vine primăvara** trăiește brusc euforia pe care i-o declanșează soarele printanier și frenezia nupțială a găzelor trezite la viață. Într-un acces de bucurie și gelozie, vrea să strivească micile vietăți. Deși n-o face, atunci când se întoarce în solitudinea casei sale,

unde nu-l aștepta decât un vechi manechin de cârpă, Ayn, constată că are mâinile pline de sânge. Alteori, cantonarea în imaginație e ireversibilă. Personajul ce dă numele schiței **Leon** e un sărac cu duhul și care locuiește, parcă urmuzian, într-o cutie de carton dintr-un gang. La restaurant i se dă de băut și el își povestește aventurile erotice cu diverse dame, fabulând, firește. Când inocentului bufon fără voie îi este adusă o fată vie, cum ar spune Arghezi, în bârlog, el se simte frustrat că nu mai poate privi prin orificiile vizuinei sale picioarele femeilor care trec pe trotuar la câțiva pași de el.

Scrise în registre dintre cele mai diverse (realistic, fantastic, oniric, parabolic), mereu avântate și poematice, prozele Anei Cioclov, care a debutat în anul 2001 cu **Sărutul interzis**, deși a cochetat cu literatura încă de prin anii '70, sunt expresii ale dezmarginirii imaginației, ale căutării iubirii al cărei inepuizabil mister ține trează fecunda sete de libertate a spiritului și-i conferă un sens major condiției umane. Versiunea germană a ediției bilingve e semnată de Erika Scharf. La ținuta grafică de excepție contribuie din plin și desenele, care aparțin deopotrivă prozatoarei ce trebuie salutată fără rezerve și în această ipostază de îndrăgostită, la rândul ei, de mesajul dictonului străvechi *non multa, sed multum*.

Festival estival

Juriul celei de a treia Ediții a Concursului "Vara visurilor mele", organizat de revista "Amurg sentimental" și Cenaclul Liceului teoretic din Puiesti - Vaslui, format din scriitorii: Ion Machidon, Nicolae Rotaru, Eugen Cojocaru, Petruș Andrei și Const. Miu, a hotărât acordarea de premii, după cum urmează:

POEZIE

Marele premiu: Ștefan Balău, prof. Lespezi, com. Gârleni, jud. Bacău

Premiul I: Cristina Popa, elevă, Gherla, jud. Cluj.

Premiul II: Synthia Albușescu, elevă, Argeș.

Premiul III: Florian Adrian Răruiu, student, București

Mențiuni: Alexandra Vatamanu, elevă, Botoșani:

Elena Olariu, bibliotecar, com. Răducăneni, jud. Iași:

Ancuța Chichifoi, elevă, Medgidia, jud. Constanța.

PROZĂ:

Premiul I: Andra Maria Vlaicu, elevă, București

Premiul II: Camelia Gabriela Lungeanu, Sinaia

Mențiune: Oana Roxana Frumuz, elevă, București

ESEU:

Premiul I: Iulia Cristina Cojocaru, elevă, Caransebeș

TEATRU:

Mențiune specială: Niram Georgès, profesor, Medgidia.

Festivalul "Duiliu Zamfirescu"

1. Marele premiu de excelență - D.R. Popescu.

2. Premiul de excelență - Mihai Cimpoi, Cezar Ivănescu și Ion Rotaru.

3. Premiul pentru cel mai bun volum în proză publicat în anul 2003 - Magda Ursache pentru volumul **Rău de România** - Ed. Junimea, Iași.

4. Premiul pentru cel mai bun volum de proză în manuscris - Constantin Miu din Medgidia.

5. Premiul pentru cel mai bun eseu în manuscris - Leo Butnaru din Basarabia.

6. Premiul pentru critică literară în manuscris nu s-a acordat.

7. Premiul pentru cea mai bună poezie în manuscris - Maria Pal din Cluj Napoca.

8. Premiul APLER pentru revista "Oglinda Literară" pe anul 2003.

Au mai fost premiați: Paul Goma, Valeriu Rusu, Marian Popa, Petru Ursache, Mircea Radu Iacoban, Florentin Popescu, Cornelia Maria Savu, Adrian Dinu Rachieru, Bogdan Ulmu, Ioana Greceanu, Ion Filipciuc și revistele "Convorbiri Literare" din Iași și "România literară" din București.

Premiile au fost acordate de Ministerul Culturii, Consiliul Județean Vrancea, Direcția de Cultură, Culte și Patrimoniu a județului Vrancea, Primăria Municipiului Focșani, APLER și Asociația Culturală "Duiliu Zamfirescu".

mariana criș

Pe un câmp plin de uscături și gunoaie se înalță un bloc scorojit și cu șase nivele. Generic, el se numește „Cămin de familiști”. La parter se află cei oropsiți. Cei bătuți de soartă, care mai ies din când în când în stradă și întind mâna după un galben sau își iau lumea în cap și pleacă pe Continent, unde, cred ei, laptele și mierea curg în valuri. Apartamentele lor sunt sărăcicioase, scorojite și, de cele mai multe ori, locuiesc mai mulți în ele. În timp ce urci, la etajul unu, un damf de parfum ieftin îți umple nările. Aici locuiesc, în genere, cei care se încapățânează să supraviețuiască. Își duc zilele calculând, în timpul nopților, dacă le mai ajung banii pentru a-și cumpăra pâinea cea de toate zilele. Lor, de multe ori, le place să viseze, își închipuie că într-o zi va da norocul peste ei, vor câștiga la loterie, iar viața lor se va schimba. Vor urca la etajul trei. Aici lucrurile se mai schimbă. În general, aici trăiesc numai acei care au știut să-și pună toată agoniseala de-o viață la bătaie și să-și deschidă în centrul așezării un butic sau un mic magazin. Viața lor se împarte între calculele interminabile și șpaga pe care trebuie s-o dea, aproape în fiecare zi, organelor ce vin în control. „Muncesc degeaba, banii mei se duc pe apa sâmbetei” - strigă unul dintre locatarii etajului trei în plină dimineață. Dar în zadar, nimeni nu-l aude și, oricum, pe nimeni nu interesează. La etajul patru se află intelectualii. Ei, în cele mai multe cazuri, trăiesc într-o altă realitate. La fel ca și artiștii și scriitorii de la etajul cinci. Lor le place să vorbească, să critice și sunt priviți de autorități drept cei mai cârtitori. În fine, la ultimul etaj stau cei cărora le place să fie în apropierea celor care conduc acest cămin de familiști. Pentru că trebuie să spunem, în acest bloc locuiesc numai familii. Nimeni nu este singur. Nimeni nu merge, așa cum ar vrea el, prin mijlocul drumului sau mai la est sau mai la vest. Toți sunt obligați să trăiască în familii strânse și să meargă pe drumul croit de cei care conduc blocul. În ceea ce-i privește pe conducători, ei nu locuiesc în acest bloc. Lor le place să stea la vile cu balcoane și peluze. Mai mari sau mai mici, fiecare după rolul pe care îl are în conducerea blocului. Și acestora le place să trăiască în familii. Chiar dacă uneori se mai ceartă, se mai despart sau mai pleacă, care cum poate, prin străinătăți. Dialogul dintre locatarii blocului și conducătorii acestuia aproape că nu există. Numai din patru în patru ani, conducătorii îi curtează pe locatari, iar ei trebuie să-i aleagă. De regulă, sunt aceeași oameni. Se mai rotesc între ei, dar tot aceiași rămân. Acestor conducători le place să știe că acolo, în Palatul cel Mare, se află conducătorul de deasupra lor, ca să nu-i spunem „suprem”, pentru că nu se mai poartă. Acel Mare Conducător are zâmbetul larg și multă înțelegere, spune el, pentru familiile din bloc. Oamenii nu resimt această aripă protec-

Căminul de familiști numit România

toare, asemenea unui înger, a Marelui Conducător. Ei își văd de viața lor, de necazuri, de copii și de sutele de probleme zilnice. Din când în când, Marelui Conducător îi place să se mai întâlnească cu câte cineva, pentru că se simte singur. Atunci, își pune aprozii să cânte din goarnă și începe să se perinde pe la Marele Palat familiile de conducători. Numai că, în ultimul timp, Marele Conducător are o problemă. Unele familii conducătoare nu-l prea mai ascultă. Ba mai mult, două dintre ele au și refuzat să vină la Marele Palat. Mare i-a fost supărarea Marelui Conducător. Sigur avea dreptate, la semnul lui trebuia să li deschidă calea, iar ele regejor să vină imediat. A fost numai una, care, deși era plecată în vacanță, pentru că, trebuie să spunem, familiile conducătoare au dreptul la odihnă, a venit imediat. A înfruntat furtuna, ploaia, grindina și, îmbrăcat la patru ace, s-a prezentat la Marele Palat. Toată comunitatea a considerat această venire ca una istorică. E drept că familia cu pricina mai vorbise ea, cu ani în urmă, în stânga și în dreapta, despre Marele Conducător și despre celelalte familii conducătoare, spunând pe unde avea ocazia că ea se află în opoziție și se gândește zi și noapte la amărății blocului. Dar acum - ce să vezi - a dat mâna și s-a împăcat cu Marele Conducător. Întotdeauna viața îți oferă atâtea surprize, că nici nu știi ce să mai crezi.

miliile de artiști de la etajul cinci al blocului începuseră să se gândească la faptul că ar fi sosit momentul să mai urce un etaj. Dar nu-și prea băteau capul, venise vara, plecaseră la mare. Acolo e mai bine, au pică un bănuț și tot românul poate să prospere. Blocul era locuit în majoritate de români. Mai puteai găsi și țigani, darăștia stăteau la parter sau printre românii de la etajele doi, trei, patru și cinci, italieni, turci, maghiari, machedoni.

Dar, să ne întoarcem la Marele Conducător. Nu prea îi plăcea să i se spună așa. El nu-și dorea nimic altceva decât să reprezinte interesele blocului în Europa. Fiindcă, de ce să n-o recunoaștem, blocurile din toate țările și continentele trebuiau să se aibă bine între ele. S-a născut chiar o lozincă: „Blocuri din toate țările, uniți-vă!”. Pământul tot trebuia să fie unit, pentru că numai așa putea să lupte împotriva unei alte civilizații, care ar fi poposit pe tărâmurile lui. Asta își dorea Marele Conducător. El voia să fie mediator de zonă, nu să controleze viața familiilor conducătoare. Dar era greu cu aceste familii. Ele nu erau pregătite. Cu excepția a câtorva dintre ele. Idealurile Marelui Conducător erau înalte. Și uite așa, veni ziua când Marele Conducător l-a chemat la el pe Micul Conducător. I-a făcut morală, voia să-l trezească, pentru că interesul blocului o cerea.

fonturi în fronturi

Însă să mergem mai departe cu povestea. De mai multe săptămâni, printre familiile conducătoare s-a instalat, așa nitam-nisam, o dorință de suicid. Mai mulți membri ai acestor familii au făcut pe nepusă masă o criză de conștiință sau de deznădejde și au început să se arunce de la etajele vellelor în care stăteau. Paralel cu acest val al sinuciderilor, trei tineri din familiile de la etajele unu și doi ale blocului s-au gândit ei să îmbogățească brusc. Au intrat pe fir cu spiritele necurate ale conducătorilor și au aranjat, ca-n filmele ieftine ale americanilor, un furt. „Furtul secolului” s-au repezit oamenii să-l numească. Doamne, câtă vânzoleală s-a născut! Conducători mai mari, mai mici, păzitorii blocului și ai oamenilor au început să se agite și după mai multe zile de „filaj” îi găsiră pe bieții hoți. Aștia arătau ca și cum nimic nu făcuseră și nici apă nu băuseră. Când păzitorii s-au văzut în fața banilor, au început să-i numere. Și cum îi numărau ei, s-au trezit că nu ies la socoteală. Ba mai trebuia o geantă, ba două, ba nouă, oricum nimeni nu știa care ar fi fost suma de bani pe care acești năpăstuți ai sorții o furaseră. În tot acest timp, Marele Conducător era supărat. Familia pe care singur o formase începea să se destrame. Era în pericol blocul. Se spunea că blocul nu mai putea fi guvernat. Iar într-un vid de putere, de guvernare, se putea întâmpla orice. Ce era de făcut? Nopti și zile, Marele Conducător nu-și găsi liniștea. Era supărat, nu-i mai ardea de artiști și nici de spectacolele lor. Trebuie să spunem că Marelui Conducător îi plăcea foarte mult să se ducă la teatru. Din acest motiv, unele dintre fa-

Mai trebuie să spunem că blocul acesta urma să fie vizitat de mulți. Delegații peste delegații trebuiau să vină. Unele dintre ele chiar sosiseră. Își dădeau cu părera. Ba că trebuie făcut așa, ba altminteri. În fine, nu se lua nici o hotărâre. Totul se desfășura la modul declarativ. În fapt, interesul mare era pentru ce se afla pe lângă acest bloc. Fiindcă în imediata lui apropiere erau câteva combinate și, apoi, terenul din fața lui. Chiar dacă nu prea arăta a fi curățat de uscături, totuși se spunea că în adâncurile lui s-ar afla mult bogății de care Comunitatea Familiilor de pe Continent ar avea nevoie. Și uite așa, din aceste „dezbateri”, unele familii conducătoare s-au îmbogățit peste noapte. Deh, ele au știut cu un minut mai devreme cum se fac afacerile. Comisioanele au fost baza îmbogățirii lor.

Dar, într-o bună zi veni mai Marele Continentelor și spuse: „Uite un bloc de familiști. Pe el stă scris cu litere de-o șchioapă ROMANIA. Frumos nume! Trebuie să facem din el un punct strategic în lupta noastră împotriva dușmanului nevăzut”. Din acel moment, viața familiilor din bloc luă un alt curs. Căminul urma să schimbe în raiul pe pământ. Toată lumea să se îmbogățească și să trăiască fericită până la adânci bătrâneți.

Numai că toate acestea erau, din păcate, numai vise frumoase. Normalitatea pe care și-o doreau familiile acestui bloc sau cămin de familiști rămânea numai o speranță deșartă. Căminul de familiști purta un nume: ROMANIA. Locul unde legea nu se respectă și se poate întâmpla orice.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.